

Hikako aditz-joko alokutiboa bizkaieraren ekialdeko subeuskalkian (Markina aldea)

RODRIGO GARZIA AZURMENDI
KONTXI ARREGI URIZAR

Juana Azpiri Aldazabal, nire amonari, gurasoei eta arrebari,
euskara maitatzen eta lan hau burutzeko eskaini didaten
laguntasunagatik.

SARRERA

«**B**izkaiera» esan ohi da askotan; baina izen horretaz izendatzen den euskalkia ez da batere batua. Bizkaiera mota asko dago; eta hori maila guztietan ezagun da, eta fonetika mailan batez ere.

Hain zuen, hiru azpi-euskalki berezi zituen Bonaparte-k bere ikertza-penean:

1.-Markina aldekoa (Ekialdea)

2.-Bizkaiko Mendebaldekoa (Orozkotik hasi eta Bermeo-Getxoraino)

3.-«Gipuzkoako Bizkaiera» bataiatuko zuena: Deba-Garaiko euskera.

Hemen aztertuko duguna, lehenengoa da. Markina bertakoa eta Mallabikoa.

Hitanozko tratamendua «EZTOK ETA BAIDOK»-gaitik ezagutzen da Markinan.

Tratamendu hau Bolibar herrian eta Iturreta hauzunean erabiltzen da bereziki. Alderantziz, hemendik kilometro guttitara, Ondarrun, ez dute ezagutzen.

Gehienbat mutilen arteko hitanozko aditz-jokoa entzuten da. Neskena galtzeko zorian aurkitzen da, gazteengan.

Lan hau ez da aditz alokutiboaren ikertzapen exhaustibo bat, bakarrik bizirik dirauten formak jaso ditugu.

Seguraski, zenbait xehetasun faltako dira, dena dela, eta gure ustez, benetakoko egoera ageri zaigu.

Flexio guztiak guk pertsonalki eta magnetofonoz bertako jendearengandik jaso ditugu. Pertsona hauei ezker, eraman ahal izan dugu lan hau aurrera:

MARKINAN

Jose M. ^a Azpiri Aldazabal,	75 urte
Juana Azpiri Aldazabal,	73 urte
Ines Azpiri Aldazabal,	67 urte
Markina-Xemeingo, «Atxondoa» auzoan dagoen, «Lopetxa» baserrikoak.	

MALLABIAN

Victor Arregi Arriaga,	60 urte
Juana Urizar San Martin,	55 urte
Eugenio Aranburu Garitaonandia,	63 urte
Isidora Astarloa Zubia,	60 urte

Tokian tokiko euskara, hiztunaren ahotik, aztertzea interesgarria delako, eta bazterturik dauden forma hauek hobeto ezagutzeko eta beraien erabilera normalizatzeko baliagarria izango delakoan, osatu dugu lantxo hau.

Lan hau bukatu ondoren Luis Baraiazarra Txertudi-ri eman diogu, zenbait ohar jar ditzan, mila esker berari eskaini digun laguntzagaitik.

Ermuan, 1980-ko Abenduaren 27an
EGILEEK

HITANOZKO ADITZ-JOKO ALOKUTIBOARI BURUZ ZENBAIT ARGIBIDE

Euskarak baditu mintza-molde edo tratamendu batzuk, errespetuaren arabera aukeratu beharrekoak: berorika, zuka eta hika deritzanak.

Zaharrenak, ez da dudarik, hikako formak dira, eta horiek ari dira gaur gehienik galtzen. Euskarari benetan eutsi nahi badiogu, hala hitanoari ere eutsi behar diogu.

Gaur egun hitanozko hizkera ahaztu egin da hirietan. Zenbait eskualdetan erdi galdurik dago, itsusi eta arlotetzak hartu izan delako.

Hizkuntza guztietan badago errazenerako joera bat. Euskaraz ere gauza bera gertatzen da, eta hitanozko formak uzten ari gara zailagoak direlako. Euskaldun hutsen artean ordea, forma horiek bizi-bizirik daude zailak izan arren, adinekoen artean bederen.

Hitanozko tratamenduaren kaxoa ez da hiztuna entzulea baizik. Entzuten gaituena adiskidea edo senitartekoa edo-ta gure adin berekoa baldin bada hitanoa erabiltzen dugu. Eta Azkuek dioen bezala: «Basta que en un párrafo se cite una flexión de tuteo para que todas las flexiones corteses

tengan que desaparecer»¹. Tratamendua beti nagusia da, hikaz ari bagara, hikako formak behar dira kasu guztietan.

Hitanozko aditz-jokoak zenbait berezitasun ditu, hauetariko bat hau da: entzulea mutila baldin bada –K hartzen du eta neska bada– N. Honela Lafonek dioen bezala: «La distinction du masculin et du féminin, qui est absente de la déclinaison, se fait, dans la conjugaison, au moyen de suffixes, pour exprimer le sexe de celui ou de celle à qui l'on parle»². Deklinabidean aurkitzen ez den, seksu bereizketa aditz-jokoan gertatzen da. Honetaz eta Lafonek ere ongi dioen bezala: «On ne tutoie au féminin que des femmes ou des enfants de sexe féminin. Lorsqu'on s'adresse à un animal ou à une chose on le traite au masculin»³. Animaliei eta gauzei maskulino tratamendua ematen zaie.

Hitanozko tratamenduan zenbait kasutan, lehenengo eta hirugarren pertsonetan, aldatu egiten dira aditzjokoak. Honi «alokutiboa» deritzaio. Alokutiboa, René Lafonek dionez, euskalki guztietan erabiltzen den, euskararen berezitasun nabarmen bat da: «La conjugaison basque comprend tout un jeu de formes que l'on appelle allocutives et qui constituent un de ses traits les plus originaux. Elles existent dans tous les dialectes. Quand on s'adresse à une personne que l'on tutoie, on emploie obligatoirement, dans la langue littéraire comme dans la conversation courante»⁴.

Alokutiboan, aditza iragangaitza baldin bada tratamenduaren «egile» atzizkia eransten zaio. Aditzaren egintzak «hik» egina dirudi. Iragangaitzak iragankor itxura hartzen du. Honetaz Azkuek ematen duen azalpena hau da: «El sustantivo absoluto «izan» no admite la conjugación familiar que tiene el relativo «ukan» y que la tienen todos los verbos conjugables... La familiaridad de este sustantivo consiste simplemente en la sustitución de sus flexiones por las del sustantivo relativo»⁵.

Bestalde, iragankorrei tratamenduaren hartzaile atzizkia eransten zaie. Hau da, aditzaren egintzak «hiri» egina dirudi. Aldaketa hauen zergatia azaltzerakoan, Txillardegik aditz eragileari garrantzi handia ematen dio, aditz alokutiboaren funtsa ulertzeko⁶.

Aldakuntza hauek, *Indikatiboan*, *Potentzialean* eta *baldintza ondorioan* ematen dira bakarrik.

Aditz-joko hauetan ere kasu batzutan ez dago aldakuntzarik:

–Menpeko perpausetan. Hau da, aditzak edozein aurrizki edo atzizki daramanean, ez da alokutiborik erabili behar.

–Galderetan ere, ez da alokutiborik erabili behar.

OHARRA.–«ba» eta «ez» («ba» afirmatibo-intensibo denean, alegia) ez dira aurrizkirizat hartu behar. E.B.– Banihoak etxera.

1. R. M. Azkue. *Morfología Vasca* Tomo II. La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbo 1969. 592. orr.

2. René Lafon *La Langue Basque*. Bayonne 1973. 90. orr.

3. René Lafon. Opus cit. 91. orr.

4. René Lafon. Opus cit. 91. orr.

5. R. M. Azkue. Opus cit. 517. orr.

6. Ikus: Txillardegik *Euskal Gramatica*. Ediciones Vascas. Donostia 1978. 375-377. orr.

LANA

BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		Hitanoa		
BATUAZ	Forma arruntak	Mutila		Neska
		Markina	Mallabia	Markina
NAIZ	NAZ	NOK		NON
DA	DA	DOK		DON
GARA	G A(R)A	GAITUK		GAITUN
DIRA	DI(R)EZ	DITTUK		DITTUN
NINTZAN	NINTZEN	NITZUAN		NITZONAN
ZEN	ZAN	ZUAN		ZONAN
GINEN	GINEN	GINTZUAZAN	GINTZUAZEN	GINTZONAZAN
ZIREN	ZI(R)EN	ZITTUAN		ZITTUNAN
NAITEKE	NEIKE	NEIKEK		NEIKEN
DAITEKE	LEIKE	LEIKEK		LEIKEN
GAITEZKE	GEINKEZ	GEINKEZAK		GEINKENAZ
DAITEZKE	LEIKEZ	LEIKEZAK		LEIKENAZ
NINTZATEKE	NINTZAKE	NINTZAKEK		NINTZAKEN
LITZATEKE	LITZAKE	LITZAKEK		LITZAKEN
GINATEKE	GINTZAKEZ	GINTZAKEZAK		GINTZAKENAZ
LIRATEKE	LITZAKEZ	LITZAKEZAK		LITZAKENAZ

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NAGO	NA(GO)	NAU	NAJAK		NAJAN	
DAGO	DA(GO)	DAU	JAK		JAN	
GAUDE	GA(GO)Z	GAOZ	GAZAK	GAOZAK	GANAZ	GAONAZ
DAUDE	DA(GO)Z	DAOZ	JAZAK	JAOZAK	JANAZ	JAONAZ
NENGOEN	NAUEN	NENGUEN	NAJAUAN	NENGUAN	NAJAUENAN	NENGUNAN
ZEGOEN	AUEN	ZEUEN	JAUAN		JAUENAN	
GEUNDEN	GAUEZAN	GEUEZAN	GAUAZAN	GEUAZEN	GAUENAZAN	GEUENAZEN
ZEUDEN	AUEZAN	ZEUEZAN	JUAZAN	JUAZEN	JAUENAZAN	JAUENAZEN
NATOR	NATOR		NAJATOK		NAJATON	
DATOR	DATOR		JATOK		JATON	
GATOZ	GATOZ		GATOKAZ		GATONAZ	
DATOZ	DATOZ		JATOKAZ		JATONAZ	
NENTORREN	NATORREN		NAJATORRAN		NAJATORRENAN	
ZETORREN	ATORREN	ETORREN	JATORRAN		JATORRENAN	
GENTOZEN	GATOZEN	GATOZAN	GATOZAN	GATUAZEN	GATOZENAN	GATONAZEN
ZETOZEN	(Z)ATOZEN		JATOZAN	JATUAZEN	JATOZENAN	JATONAZEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)				
	Forma arruntak	Hitanoa			
		Mutila		Neska	
		Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NABIL	NABIL	NAJABIK		NAJABIN	
DABIL	DABIL	JABIK		JABIN	
GABILTZA	GABIZ	GABIZAK		GABIÑAZ	
DABILTZA	DABIZ	JABIZAK		JABIÑAZ	
NENBILLEN	NABILLEN	NAJABILLAN	NABILLAN	NAJABILLENAN	NABILLENAN
ZEBILLEN	(Z)ABILLEN	JABILLAN		JABILLENAN	
GENBILTZAN	GABIZEN	GABILLAZAN	GABILLAZEN	GABILLENAZAN	GABILLENAZEN
ZEBILTZAN	(Z)ABIZEN	JABILLAZAN	JABILLEZEN	JABILLENAZAN	JABILLENEZEN
NOA	NOIE	NAJOIEK		NAJOIEN	
DOA	DOIE	JOIEK		JOIEN	
GOAZ	GOIEZ	GOIEZAK	GOIAZAK	GOIENAZ	
DOAZ	DOIEZ	JOIEZAK	JOIAZAK	JOIENAZ	
NINDOAN	NIÑOIEN	NAJOIAN	NIÑOIAN	NAJOIENAN	NIÑOIENAN
ZIHOAN	(Z)OIEN	JOIAN		JOIENAN	
GINDOAZEN	GOIEZEN	GOIEZAN	GOIAZEN	GOIEZENAN	GOIENAZEN
ZIHOAZTEN	(Z)OIEZEN	JOIAZAN	JOIAZEN	JOIENAZAN	JOIENAZEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
ZAIT	JAT(E)		JATEK	JATAK	JATEN	JATAN
ZAIO	JAKO		JAKOK		JAKON	
ZAIGU	JAKU		JAKUK		JAKUN	
ZAIE	JAKUE		JAKUEK		JAKONE	JAKUNE
ZAIZKIT	JATEZ	JATAZ	JATEZAK	JATAZAK	JATENAZ	JATANAZ
ZAIZKIO	JAKOZ		JAKOZAK		JAKONAZ	
ZAIZKIGU	JAKUZ		JAKUZAK		JAKUNAZ	
ZAIZKIE	JAKUEZ	JAKEZ	JAKUEZAK		JAKONEZ	JAKUNEZ
ZITZAIDAN	JATAN	JATEN	JATAN		JATENAN	JATANAN
ZITZAION	JAKON		JAKUAN	JAKON	JAKONAN	
ZITZAIGUN	JAKUN		JAKUAN		JAKUNAN	
ZITZAIEN	JAKUEN	JAKEN	JAKUEN		JAKONEN	JAKUNEN
ZITZAIZKIDAN	JATEZEN	JATAZAN	JATAZAN	JATEZEN	JATENAZAN	JATANAZEN
ZITZAIZKION	JAKOZEN	JAKOZAN	JAKUAZAN	JAKOZAN	JAKONAZAN	
ZITZAIZKIGUN	JAKUZEN	JAKUZAN	JAKUAZAN	JAKUAZEN	JAKUNAZAN	JAKUNAZEN
ZITZAIZKIEN	JAKUEZEN	JAKEZAN	JAKUAZAN	JAKUEZAN	JAKONAZAN	JAKUNEZEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
		Markina	Mallabia
NAU	NAU	NAJOK	NAJON
NAUTE	NABE	NAJUEK	NAJONE
DUT	DOT	JUAT	JONAT
DU	DAU	JOK	JON
DUGU	DOGU	JUAN	JONAU
DUTE	DABE	JUEK	JONE
GAITU	GAITU	GAITTUK	GAITTUN
GAITUZTE	GAITUE	GAITTUEK	GAITTUNE
DITUT	DITUT (ditrudaz)	JITUAT (jittuazat)	JITTUNAT (jittunan)
DITU	DITU	JOITTUK	JITTUN
DITUGU	DITUGU	JOITTUAN	JOITTUNAU
DITUZTE	DITUE	JOITTUEK	JOITTUNE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)			
	Forma arruntak		Hitanoa	
	Markina	Mallabia	Murtia	Neska
NINDUEN	NIÑUAN	NAJIÑUAN	NIÑUAN	NAJIÑUNAN
NINDUTEN	NINUEN	NAJIÑUEN	NINUEN	NAJIÑUNEN
NUEN	NABEN	NEBAN	NAJUAN	NAJONAN
ZUEN	(E)BAN		JUAN	JONAN
GENUEN	GENDUN		GENDUAN	GENDUNAN
ZUTEN	(E)BEN		JUEN	JONEN
GINTUEN	GINUZAN		GIÑUAZEN	GIÑONAZAN
GINTUZTEN	GINUZEN		GIÑUEZEN	GINONEZAN
NITUEN				
NITUEN				
NAJITUEN				
NAJITUEN				
ZITUEN	ZITUEN		JITUEN	JITUEN
GENITUEN	GENDUZEN		GENDUAZAN	GENDUNAZAN
ZITUZTEN	ZITUEN		JITUEN	JITUEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)				
	Forma arruntak	Hitanoa			
		Mutila		Neska	
		Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
DEZAKET	NEIKE	NEIKEK		NEIKEN	
DEZAKE	LEIKE	LEIKEK		LEIKEN	
DEZAKEGU	GEINKE	GEINKEK		GEINKEN	
DEZAKETE	LEIKEE	LEIKEK		LEIKENE	
DITZAKET	NEIKEZ	NEIKEZAK		NEIKENAZ	
DITZAKE	LEIKEZ	LEIKEZAK		LEIKENAZ	
DITZAKEGU	GEINKEZ	GEINKEZAK		GEINKENAZ	
DITZAKETE	LEIKEEZ	LEIKEEZAK		LEIKENEZ	
NUKE	NEUKE	NAJAUKEK	NEUKEK	NAJAUKEN	NEUKEN
LUKE	LEUKE	LAJAUKEK	LEUKEK	LAJAUKEN	LEUKEN
GENUKE	GEUNKE	GEUNKEK		GEUNKEN	
LUKETE	LEUKEE	LAJAUKEEK	LEUKIEK	LAJAUKENE	LEUKENE
NITUZKE	NEUKEZ	NAJAUKEZAK	NEUKEZAK	NAJAUKENAZ	NEUKENAZ
LITUZKE	LEUKEZ	LAJAUKEZAK	LEUKEZAK	LAJAUKENAZ	LEUKENAZ
GENITUZKE	GEUNKEZ	GEUNKEZAK		GEUNKENAZ	
LITUZKETE	LEUKEEZ	LAJAUKEEZAK	LEUKEEZAK	LAJAUKENAZ	LEUKENEZ

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)				
	Forma arruntak	Hitanoa			
	Markina	Mallabia	Murtia	Neska	
DAUKAT	DAUKET	DEUKAT	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUKA	DAUKE	DEUKA	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUKAGU	DAUKEU	DAUKEU	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUKATE	DAUKEE	DAUKEE	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUZKAT	DAUKAZ(T)	DAUKAZ(T)	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DUAZKA	DAUKEZ	DAUKEZ	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUZKAGU	DAUKEUZ	DAUKEUZ	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
DAUZKATE	DAUKEZ	DAUKEZ	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
NEUKAN	NEUKAN	NEUKAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
ZEUKAN	EUKAN	EUKAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
GENEUKAN	GEUNKAN	GEUNKAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
ZEUKATEN	EUKEN	EUKEN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
NEUZKAN	NEUKAZAN	NEUKAZAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
ZEUZKAN	EUKAZAN	EUKAZAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
GENEUZKAN	GEUNKEZAN	GEUNKEZAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK
ZEUZKATEN	EUKENZAN	EUKENZAN	JAUKEK	JAUKEK	JAUKEK

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
DAKIT	DAKITT		JAKIXAT		JAKIÑAT	
DAKI	DAKI		JAKIK		JAKIÑ	
DAKIGU	DAKIGU		JAKIXAU		JAKIXENAU	JAKIÑAU
DAKITE	DAKIXE		JAKIXEK		JAKIXENE	
NEKIEN	NAKIXEN		NAKIXAN		NAKIXENAN	
ZEKIEN	AKIXEN		JAKIXAN		JAKIXENAN	
GENEKIEN	GENKIXEN		GENKIXAN		GENKIXENAN	
ZEKITEN	ÈKIXEN		JAKIXEN		JAKIXENEN	

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
DIOT	DOTSÉT	DUTSET	JOTSAT	JUTSAT	JOTSENAT	JUTSENAT
DIET	DÓTSET	DUTSET	JOTSET	JUTSET	JOTSENET	JUTSENET
DIT	DOSTE	DUSTE	JOSTEK	JUSTEK	JOSTEN	JUSTEN
DIO	DOTSE	DUTSE	JOTSEK	JUTSEK	JOTSEN	JUTSEN
DIGU	DOSKU		JOSKUK		JOSKUN	
DIE	DOTSE	DUTSE	JOTSEK	JUTSEK	JOTSENE	JUTSENE
DIOGU	DOTSEU	DUTSAU	JOTSEU	JUTSAU	JOTSENAU	JUTSENAU
DIEGU	DOTSEUE	DUTSAUE	JOTSEUE	JUTSAU	JOTSEUNE	JUTSENAU
DIDATE	DOSTE	DUSTE	JOSTEK	JUSTEK	JOSTENE	JUSTENE
DIOTE	DOTSE	DUTSE	JOTSEK	JUTSEK	JOTSENE	JUTSENE
DIGUTE	DOSKUE		JOSKUEK	JEUSKUEK	JOSKUNE	JEUSKUNE
DIETE	DOTSE	DUTSE	JOTSEK	JUTSEK	JOTSENE	JUTSENE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
DIZKIOT	(DO)TSAZ	(DU)TSAZ	JOTSEZAT	JUTSAZAT	JOTSENAZAT	JUTSENAZAT
DIZKIET	(DO)TSEZ	(DU)TSEZ	JOTSEZAT	JUTSAZAT	JOTSENAZAT	JUTSENAZAT
DIZKIT	(D)OSTEZ	(D)USTEZ	JOSTEZAK	JUSTEZAK	JOSTENAZ	JUSTENAZ
DIZKIO	(DO)TSEZ	(DU)TSEZ	JOTSEZAK	JUTSEZAK	JOTSENAZ	JUTSENAZ
DIZKIGU		(D)OSKUZ		JOSKUZAK	JOSKUNAZ	JEUSKUNAZ
DIZKIE	(DO)TSEZ	(DU)TSEZ	JOTSEZAK	JUTSEZAK	JOTSENAZ	JUTSENAZ
DIZKIOGU	(DO)TSEUZ	(DU)TSAUZ	JOTSAZAU	J(E)UTSAZAN	JOTSENAZAU	J(E)UTSENAUZ
DIZKIEGU	(DO)TSEUZ	(DU)TSAUEZ	JOTSAZAU	JUTSAUZ	JOTSENAZAU	J(E)UTSENAUZ
DIZKIDATE	(DO)STEZ	(DU)STEZ	JOSTEZAK	JUSTEZAK	JOSTENAZ	JUSTENEZ
DIZKIOTE	(DO)TSEZ	(DU)TSEZ	JOTSEZAK	JUTSEZAK	JOTSENAZ	JUTSENAZ
DIZKIGUTE		(D)OSKUEZ	JOSKUEZAK	JEUSKUEZAK	JOSKUNEZ	JEUSKUNEZ
DIZKIETE	(DO)TSEZ	(DU)TSEZ	JOTSEZAK	JUTSEZAK	JOTSENEZ	JUTSENEZ

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NION	NOTSEN	N(E)UTSEN	NAJOTSAN	NAJUTSAN	NAJOTSENAN	NAJUTSENAN
NIEN	NOTSEN	N(E)UTSEN	NAJOTSEN	NAJUTSEN	NAJOTSENEAN	NAJUTSENEAN
ZIDAN	OSTEN	EUSTEN	JOSTEN	JUSTEN	JOSTENAN	J(E)USTENEN
ZION	OTSEN	(E)UTSEN	JOTSAN	JUTSAN	JOTSENEAN	JUTSENEAN
ZIGUN	OSKUN	EUSKUN	JOSKUAN	JEUSKUAN	JOSKUNAN	JEUSKUNAN
ZIEN	OTSEN	(E)UTSEN	JOTSEN	JUTSEN	JOTSENEAN	JUTSENEAN
GENION		GEUNTSAN		GEUNTSAN		GEUNTSANEAN
GENIEN		GEUNTSAN		GEUNTSAN		GEUNTSANEAN
ZIDATEN	OSTEN	EUSTEN	JOSTEN	JUSTEN	JOSTENEAN	JUSTENEAN
ZIOTEN	OTSEN	(E)UTSEN	JOTSEN	JUTSEN	JOTSENEAN	JUTSENEAN
ZIGUTEN	OSKUEN	EUSKUEN	JOSKUEN	JUSKUEN	JOSKUNEAN	JUSKUNEAN
ZIETEN	OTSEN	(E)UTSEN	JOTSEN	JUTSEN	JOTSENEAN	JUTSENEAN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak			Hitanoa		
				Mutila		Neska
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NIZKION	NOTSEZAN	NEUTSEZAN	NAJOTSAZAN	NAJUTSAZAN	NAJOTSENAZAN-	NAJUTSENAZAN
NIZKIEN	NOTSEZEN	NEUTSEZAN	NAJOTSEZAN	NAJUTSEZAN	NAJOTSENEZEN	NAJUTSENAZEN
ZIZKIDAN	OSTEZAN	EUSTEZAN	JOSTAZAN	JUSTEZAN	JOSTENAZAN	JUSTENAZAN
ZIZKION	OTSEZAN	(E)UTSEZAN	JOTSAZAN	JUTSEZAN	JOTSENAZAN	JUTSENAZAN
ZIZKIGUN	OSKUZAN	EUSKUZEN	JOSKUAZAN	JEUSKUAZAN	JOSKUNAZAN	JEUSKUNAZAN
ZIZKIEN	OTSEZAN	(E)UTSEZAN	JOTSEZAN	J(E)UTSEZAN	JOTSENAZAN	J(E)UTSENAZEN
GENIZKION	GEUNTSEZAN		GEUNTSAZAN		GEUNTSENAZAN	
GENIZKIEN	GEUNTSEZAN		GEUNTSAZAN	GEUNTSEZAN	GEUNTSENAZAN	GEUNTSENAZEN
ZIZKIDATEN	OSTEZAN	EUSTEZAN	JOSTEZAN	J(E)USTEZAN	JOSTENEZEN	J(E)USTENEZEN
ZIZKIOTEN	OTSEZAN	UTSEZAN	JOTSEZAN	JUTSEZAN	JOTSENAZAN	JUTSENAZEN
ZIZKIGUTEN	OSKUZAN	(E)USKUEZAN	JOSKUEZAN	JEUSKUEZAN	JOSKUNEZEN	JEUSKUNEZEN
ZIZKIETEN	OTSEZAN	EUTSEZAN	JOTSEZEN	JUTSEZAN	JOTSENEZEN	JUTSENEZEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NIOKE	NAUKIXO	NEUKIXO	NAJAUKIXOK	NEUKIXOK	NAJAUKIXON	NEUKIXON
NIEKE	NAUKIXUE	NEUKIXUE	NAJAUKIXUEK	NEUKIXUEK	NAJAUKIXONE	NEUKIXONE
LIDAKE	LEUSKIDE		LAJAUSKIDEK	LEUSKIDEK	LAJAUSKIDEN	LEUSKIDEN
LIOKE	LAUKIXO	LEUKIXO	LAJAUKIXOK	LEUKIXOK	LAJAUKIXON	LEUKIXON
LIGUKE	LAUSKIGU	LEUSKIGU	LAJAUSKIGUK	LEUSKIGUK	LAJAUSKIGUN	LEUSKIGUN
LIEKE	LAUKIXUE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK	LEUKIXUEK	LAJAUKIXONE	LEUKIXUNE
GENIOKE	GAUNKIXO	GEUNKIXO	GAUNKIXOK	GEUNKIXOK	GAUNKIXON	GEUNKIXON
GENIEKE	GAUNKIXUE	GEUNKIXUE	GAUNKIXUEK	GEUNKIXUEK	GAUNKIXONE	GEUNKIXUNE
LIDAKETE	LEUSKIDE		LAJAUSKIDEK	LEUSKIDEK	LAJAUSKIDEN	LEUSKIDEN
LIOKETE	LAUKIXUE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK	LEUKIXUEK	LAJAUKIXONE	LEUKIXUNE
LIGUKETE	LAUSKIGUE	LEUSKIGUE	LAJAUSKIGUEK	LEUSKIGUEK	LAJAUSKIGUNE	LEUSKIGUNE
LIEKETE	LAUKIXUE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK	LEUKIXUEK	LAJAUKIXONE	LEUKIXUNE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)					
	Forma arruntak		Hitanoa			
			Mutila		Neska	
	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia	Markina	Mallabia
NIZKIOKE	NAUKIXOZ	NEUKIXOZ	NAJAUKIXOZAK	NEUKIXOZAK	NAJAUKIXONAZ	NEUKIXONAZ
NIZKIEKE	NAUKIXUEZ	NEUKIXUEZ	NAJAUKIXUEZAK	NEUKIXUEZAK	NAJAUKIXONEZ	NEUKIXONEZ
LIZKIDAKE	LAUSKIDEZ	LEUSKIDEZ	LAJAUSKIDEZAK	LEUSKIDEZAK	LAJAUSKIDENAZ	LEUSKIDENAZ
LIZKIOKE	LAUKIXOZ	LEUKIXOZ	LAJAUKIXOZAK	LEUKIXOZAK	LAJAUKIXONAZ	LEUKIXONAZ
LIZKIGUKE	LAUSKIGUZ	LEUSKIGUZ	LAJAUSKIGUZAK	LEUSKIGUZAK	LAJAUSKIGUNAZ	LEUSKIGUNAZ
LIZKIEKE	LAUKIXUEZ	LEUKIXUEZ	LAJAUKIXUEZAK	LEUKIXUEZAK	LAJAUKIXONEZ	LEUKIXONEZ
GENIZKIOKE	GAUNKIXOZ	GEUNKIXOZ	GAUNKIXOZAK	GEUNKIXOZAK	GAUNKIXONAZ	GEUNKIXONAZ
GENIZKIEKE	GAUNKIXUEZ	GEUNKIXUEZ	GAUNKIXUEZAK	GEUNKIXUEZAK	GAUNKIXONEZ	GEUNKIXONEZ
LIZKIDAKETE	LAUSKIDEZ	LEUSKIDEZ	LAJAUSKIDEZAK	LEUSKIDEZAK	LAJAUSKIDENAZ	LEUSKIDENAZ
LIZKIOKETE	LAUKIXUEZ	LEUKIXUEZ	LAJAUKIXUEZAK	LEUKIXUEZAK	LAJAUKIXONEZ	LEUKIXONEZ
LIZKIGUKETE	LAUSKIGUEZ	LEUSKIGUEZ	LAJAUSKIGUEZAK	LEUSKIGUEZAK	LAJAUSKIGUNEZ	LEUSKIGUNEZ
LIZKIEKETE	LAUKIXUEZ	LEUKIXUEZ	LAJAUKIXUEZAK	LEUKIXUEZAK	LAJAUKIXONEZ	LEUKIXONEZ

KOMENTARIOA

Komentario hau egiterakoan bi zatitan bananduko dugu:

- a) Morfosintaxia
- b) Fonetika

a) MORFOSINTAXIA

1.- Potentzialean forma guztietarako lehen aldia bakarrik erabiltzen da eta hauetatik ere gehien entzuten dena, ea bakarrik, «leike» da.

E.b.- «Kepa etor daiteke» esan beharrean, «Kepa etorri leike» esaten dute.

Hitanoan:

- «Kepa etorri leikek» (mutilei)
- « . . . etorri leiken» (neskei)

Eta ez bakarrik NOR aditzean, NOR-NORK aditzean ere forma berdinak erabiltzen dira.

E.b.- «Mutil horrek liburu hau ikas dezake»
«Mutil horrek liburu hau ikasi leike» (B)

Hitanoan:

- «Mutil horrek liburu hau ikasi leikek» (m)
- «Mutil horrek liburu hau ikasi leiken» (n)

Dakusagunez infinitiboa erabili beharrean partizipioa darabilte, bai potentzialean eta bai subjuntiboan eta inperatiboan ere. Aditz jokaeran beste euskalkietan *ezan* erabiltzen den kasuetan, *egin* erabiltzen da Bizkaieraz.

OHARRA.– NOR-NORI eta ZER-NORI-NORK aditzetan ez dugu Potentzialaren formarik entzun.

2.- NOR-NORI aditzean orain eta lehenaldiko formak entzuten dira bakarrik.

3.- ZER-NORI-NORK aditzean forma asko nahasturik aurkitzen ditugu.

Diot	Dotset (B)
Diet	Dotset (B)

4.- «Nago», «Nator», «Nabil», ...flesioei «Najak-n», «Najatok-n», «Najabik-n», formak datxekie.

Honi buruz Azkuek hau dio: «La «i» familiar se aplica o por incorporación (convirtiendo a «n» en «ñ», a «d» en «ḏ», y a «l» en «l̃»: «ñagok, ḏagok, legokek») o por mera agregación mediante la vocal epentética «a» (algunos sin epéntesis) «naiagok» o «naiagon», «diagok» o «diagon», «laiegokek» o «laiegoken». Tratándose del segundo caso, o sea, de la aplicación de la «i» familiar al objetivo «d», en dialecto B hay siempre incorporación: «ḏagok» y «ḏagon»; nunca como en AN y BN, «diagok» y «diagon».

Y esa hermosa incorporación bizkaina se pronuncia de cuatro maneras diferentes, según las zonas: como «y», «x», «dx» y «j»: «ḏagok» («yagok»)

es su sonido obvio, en Arratia; «xagok» en Oñate; «dxagok» en Lekeitio, Gernika, Bermeo..., «jagok» con «j» gutural en Markina, Mondragón, Eibar, Plazentia, etc.

Las otras dos incorporaciones «ñ» y «l» son particulares de algunas zonas bizkainas de las menos, y también de Aezkoa.

Por lo general decimos «naiagok» y «laiegokek» en vez de las lindísimas «ñagok», «legokek»⁷.

Azkuerentzat, tartekatzen den «i» hori, «hi» izenordaina bera dateke.

Lafonek, ordea, beste hau diosku: «On éprouve parfois le besoin de prendre son interlocuteur, ses interlocuteurs ou son auditoire à témoin de ce qu'on dit, d'associer la pensée d'une ou plusieurs personnes aux faits que l'on exprime, bien qu'elles ne participent pas effectivement».

Eta gai honekin jarraituz honela dio: «L'allemand se sert, à la même fin expressive, du pronom personnel de 2e personne, qui prend alors la forme du datif: c'est ce qu'on appelait autrefois datif «ethique»; mais le nom de datif «affectif» dit Schuchardt, lui conviendrait mieux».

Eta gero: «beaucoup de formes allocutives continnent, après le préfixe initial, un -I-: dech. NYATORQUEÇU; lic. GUINIABILTZAN nous (te, m.) marchions; Schuchardt est d'avis que cet -I a même origine que le -I- que, dans certaines formes non allocutives à objet de référence, suit le préfixe personnel initial; ...le pronom de relation, écrivait Schuchardt en 1893, n'est rien de plus que le pronom de but, en d'autres termes un datif éthique».

Beraz, Lafon-en eta Schuchardt-en⁸ eritziz hitanozko aditz-jokoa, NORI - duna baino ez da⁹.

NOR - NORK aditzean, Baldintza Ondorioan, forma bi jaso ditugu:

Neukek —→ Neuken
Najaukek —→ Najauken

Hauetatik gehien entzuten dena neukek-n da.

5.- Aditz laguntzaile iragankorrean, osagarri zuzenean plurala markatzeko, «-it-» elementudunak entzuten dira. E.b.- Ekartzen zittun. Baina bestelakoak ere bai kasu batzutan. «Genituen», adibidez, ez da entzuten, «genduzen» baino. Orainaldiko lehen pertsonak, pluralean marka biak ageri zaizkigu bata bestearen ondotik.

E.b.- Ekarri ditudaz, beraz: «ditut» + «dodaz»-en bukaera.

Hitanoan:

Dittut —→ jittuat, jittunat
Dittudaz —→ jittuazat, jittunazat

6.- Metatesia aurkitzen dugu, mutilengan bakarrik.

E.b.- jatez —→ jatezak, jatenaz
naukixoz —→ naukixozak, naukixonaz

Pujanak, alderantziz, neskengan eta mutilengan aurkitzen du: «los

7. R. M. Azkue. Opus cit. 588-589. orr.

8. Hugo Schuchardt. *Baskische Studien* (1893).

9. Ikus: Josu Oregi. *Birrazterpen bat: Hiketa eta Zuketa*. Euskera XXII (2. aldia) Bilbo 1977. 685-699. orr.

agentes -k- y -n- pasan a ocupar el último lugar en la flexión y el pluralizante -z-, acompañado de la vocal de ligadura, le sustituye en el puesto que le corresponde»¹⁰.

7.- «nago, nator, nabil, noa (noie)» formak iraganera pasatzerakoan «nauen, natorren, nabillen, noien» bihurtzen dira.

Beraz orainaldiko formen kutsua gordetzen dute.

8.- Alokutiboazko formetan, aditz laguntzaileak eta aditz trinkoak lege berberak jarraitzen dituzte.¹¹

b) FONETIKA

Lan hau egiterakoan A.I.E. sistima erabiliko dugu. Ikus dezagun nola ahozkatu behar ditugun, lanean aurkitzen diren Fonema hauek:

/ tt /	=	[t̪]	t palatala
/ ts /	=	[c]	(B) /ts/ = /tz/
/ j /	=	[x]	belarea
/ x /	=	[š]	
/ z /	=	[s]	(B) /z/ = /s/

1.- DIPTONGOAK

a) Bizkaierak bost diptongo beherunzkoak ditu: ai, ei, oi, au, eu.

Alderantzizko bost bokale bikoteek, berriz, hiato ematen dute beti bizkaieraz; eta bi silabatan ebakitzen dira: ia, ie, io, ua, ue.

Areago, Kontsonante bat sortzen da bi bokalen artean hiatoaren silaba bitasuna azkartuz.

Lehenengo hiru hiatoetan, /j/ edo /x/ sortzen da normalean [ž] edo [š]; eta azkeneko bietan /b/ = [b] edo [b̥].

Gure lanean [š] entzuten da bakarrik.

E.b.- [xakišau].

b) Oso maiz gertatzen da alternantzia hau:

au / eu

lit. dausat = [deu^ˆcat] > [docat] > [docet]

eu > o bihurtuz, eta

a > e a bokalea hertsiz

c) oa > oie [noa] > [nojie] [doas̃] > [dojes̃]

2.- KONTSONANTEAK

a) Bai frikarietan eta bai afrikatuetan nahasketa dago bizkaieraz:

/z/	=	/s/	[š]
/tz/	=	/ts/	[c]

Neutralizazioa ez da simetrikoa

z	→	s
tz	←	ts

10. Pedro Pujana. *Oletako Euskal Aditza*. Diputación Foral de Alava 1976. 67. orr.

11. Txillardegí. *Opus cit.* 425. orr.

b) /l/ eta /t/ fonemen bustidura [ʎ] eta [ʧ]

E.b.- [naxabi]lan

/t/-ren bustiduraz desberdintasuna dago gazteen eta zaharren artean. Zaharrek [ʧ] egiten dute, gazteek [č].

Beraz, gazteen artean, beste fonema baten hotsaz nahasten da.

c) /r/ Suntsitu egiten da, bokale artean datorrenean

[gara] > [ga]

lit. dira [dires] > [dieš]

lit. ziran [širen] > [šien]

d) /g/ galtzeko joera.

[nago] > [nao] > [na]

[dago] > [dao] > [dau] > [da]

[xaok] > [xauk] > [xak]

e) /d/ galtzeko joera, bokale artean

[etoři dok] [etořiok]

[etoři diŋuk] [etořiŋuk]

/d/ eta /r/-ren arteko alternantzia, aditzetan eta bestelako hitzetan:

/etorri hadi/ [etoři ari]

f) [gabilc] [gabiš]

[dabilc] [dašiš]

Dakusagunez -ltz- hizki andana -z- bihurtzen da, laburtzen da.

g) /dd/ eta /j/ fonemen alternantzia.

/j/ fonema hiru eratara ebakituz

[xiŋuk] Markina aldean Esp. «j»

[žiŋuk] Lekeitio aldean fr. «j»

[jiŋuk] Arrati aldean Esp. «y»

3.- Shandia. «ez j» > «etx»

Bizkaierazko laguntzailea askotan hasten da j- fonemaz

jat

jaku

jabilt

Eta ezezkotan hau dugu:

Etxat

etxako

etxaku.

4.- AZENTOA

a) Gipuzkeraz eta Lapurteraz bezalatsu, Bizkaierak duen azentoa ahul xamarra da; baina, zenbait aldetatik ekialdeko euskalkien gorabeherak gogorazten ditu; eta azentu egoera zaharraren lekuko dirudi.

Erakusleetan balio fonologikoa du:

onék (erg. sing.) ≠ ónek (pl.)

orrék ≠ órrek

aréek ≠ árek

b) Baietz eta ezezko esaldietan, erdaratik urrunduz, azentu bakarra du (Zubereraz bezalaxe); eta azentu horiek azkenurreneko silaban doa:

[baxátok]	ba jatok
[ečatok]	ez jatok

Hain zuzen ere, honetxek bereizten du baldintzazko esaldietan:

[bađatōr̄]	badator
[ešpađatōr̄]	ez badator

c) Zubereraz eta Erronkariraz bezala, Bizkaiko zenbait eskualdetan, iraganezko aditz-jokoetan hika-ra pasatzerakoan, forma oxitono bihurtzen da eta bukaerako -n galtzen ¹². Hau Markina aldeko subeuskalkian ez da gertatzen.

5.- Markina eta Mallabia artean ez dugu aurkitu desberdintasun handirik. Aipagarrienak hauek dira:

a) Markinan «o» bokala gehiago entzuten da, Mallabian aldiz, «u».

E.b.- zonan zunan
jotsat jutsat

b) Mallabian:

E.b.- dagoz > daoiz (jaozak)

Markinan:

dagoz > daz (jazak)

c) Markiñako «e» luzea, Mallabin «ie» bihurtzen da.

E.b.- leukeek, leukiek.

Beste desberdintasun batzuk ere nabari dira lanean, baina ez ditugu hemen jaso ez dirielako hain garrantzitsuak; izan ere, etxe bateko hizkuntzatik bestera aldaketa hauek oso normalak dira.

6.- KONPARAKETA DIAKRONIKOA

Interesgarria deritzogu Mogel-ek «Peru Abarka»n erabiltzen dituen formak hemen jartzea, konparaketa bat egiteko.

Hona hemen aurkitu ditugunak ¹³.

12. Pedro Pujana. Opus cit. 71. orr.

13. Ikus: Etxaide, Ignacio María de: *Las flexiones verbales contenidas en Peru Abarka, de Mogel*. Euskera, Tomo V. Bilbo 1960. 154-155. orr.

Mogel	Pág.	Lin.	Flexión guip.	Castellano
jaraozak	43	7		están
jaraok	60	6		está
jituben	76	5		
jitubek	76	21	dizkitek(n)	ellos los han
juek	76	6		ellos lo han
jeutseek	76	8	ziotek(n)	ellos se lo han a él
jok	76	23		él lo ha
juat	89	1	diat(ñat)	yo lo he
najaik	89	5	nizaikek(n)	yo lo podré

Ikus dezagun forma hauek jasan dituzten aldaketak.

- a) jaraozak > jaozak > jazak
 jaraok > jaok > jak

Bokal arteko «r» galdu egin da.

- b) Jituben > jituen
 Jitubek > jituek

«ue» bokal bikoteak hiato ematen du beti bizkaieraz. Areago, lehen «b» kontsonantea sortzen zen bi bokaleen artean, hiatoaren silaba bitasuna azkartuz.

Gaur egun joera hau, Mogel eta Prai Bartolome-rengan aurkitzen dena, jadanik, galdurik dago.

- c) Jeutseek > Jotseek
 d) «najaik» forma ez dugu aurkitu.
 e) «juek» «jok» «juat» ez dira aldatu.

7.- *TRANSKRIBAKETA FONETIKOA (Markinako formak)*

Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[naś]	[nok]	[non]
[da]	[dok]	[don]
[gá]	[gaiṭúk]	[gaiṭún]
[dieś]	[diṭúk]	[diṭún]
[nincen]	[nicúan]	[nicónan]
[śan]	[śúan]	[śónan]
[ginen]	[gincúaśan]	[gincónaśan]
[śien]	[siṭúan]	[siṭúnan]

Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[ne̞jke]	[ne̞jkek]	[ne̞jken]
[le̞jke]	[le̞jkek]	[le̞jken]
[ge̞iŋkeś]	[ge̞iŋkeśak]	[ge̞iŋkeśaś]
[le̞jkeś]	[le̞jkeśak]	[le̞jkeśaś]
[nicake]	[nicákek]	[nicáken]
[licake]	[licákek]	[licáken]
[gincakeś]	[gincákeśak]	[gincákeśaś]
[licakeś]	[licákeśak]	[licákeśaś]
[nā]	[náxák]	[náxán]
[dā]	[xak]	[xan]
[gāś]	[gaśak]	[ganaś]
[dāś]	[xaśak]	[xanaś]
[na̞ʝen]	[naxa̞ʝan]	[naxa̞ʝenan]
[a̞ʝen]	[xa̞ʝan]	[xa̞ʝenan]
[ga̞ʝeśan]	[ga̞ʝeśan]	[ga̞ʝeśaśan]
[a̞ʝeśan]	[xa̞ʝeśan]	[xa̞ʝeśaśan]
[nato̞r̃]	[naxátok]	[naxaton]
[dato̞r̃]	[xátok]	[xaton]
[gatoś]	[gatośak]	[gatonas]
[datoś]	[xatośak]	[xatonas]
[nato̞ren]	[naxátora̞n]	[naxátorenan]
[ato̞ren]	[xatóra̞n]	[xatórenan]
[gatośen]	[gatośan]	[gatośenan]
[atośen]	[xatośan]	[xatośenan]
[na̞bi]	[naxábik]	[naxábin]
[da̞bi]	[xabik]	[xábin]
[ga̞biś]	[ga̞biśak]	[ga̞biśaś]
[da̞biś]	[xabíśak]	[xabíśaś]
[na̞bi̞len]	[naxábi̞lan]	[naxábi̞lenan]
[a̞bi̞len]	[xabí̞lan]	[xabí̞lenan]
[ga̞bi̞śen]	[ga̞bi̞śaśan]	[ga̞bi̞śeśaśan]
[a̞bi̞śen]	[xabí̞śaśan]	[xabí̞śeśaśan]
[noje]	[naxójek]	[naxójen]
[doje]	[xójek]	[xójen]
[gojeś]	[gojeśak]	[gojenaś]
[dojeś]	[xojeśak]	[xojenaś]
[nojen]	[naxójan]	[naxójenan]
[nojen]	[naxójan]	[naxójenan]
[ojen]	[xójan]	[xojenan]
[gojeśen]	[gojeśan]	[gojeśenan]
[ojeśen]	[xojaśan]	[xojeśenan]
[xate]	[xatek]	[xaten]
[xako]	[xakók]	[xakon]

Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[xaku]	[xakúk]	[xakun]
[xakúe]	[xakúek]	[xakóne]
[xatén]	[xatan]	[xatenan]
[xakón]	[xakúan]	[xákónan]
[xakún]	[xakúan]	[xakúnan]
[xakúen]	[xákuen]	[xákonen]
[xateś]	[xatéśak]	[xaténaś]
[xakós]	[xakósak]	[xakónaś]
[xakús]	[xakúsak]	[xakúnaś]
[xakúes]	[xakúesak]	[xakónes]
[xatéśen]	[xatáśan]	[xaténaśan]
[xakóśen]	[xakuáśan]	[xakónaśan]
[xakúśen]	[xakúáśan]	[xakúnaśan]
[xakuésen]	[xakúáśan]	[xakónaśan]
[nau]	[naxók]	[naxón]
[nabe]	[naxúek]	[naxóne]
[dot]	[xuat]	[xonat]
[daɯ]	[xok]	[xon]
[dogu]	[xuau]	[xonau]
[dabe]	[xuek]	[xone]
[gajtu]	[gajtúk]	[gajtún]
[gajtue]	[gajtúek]	[gajtúne]
[diɣut]	[xoɣtúat]	[xoɣtúnat]
[diɣu]	[xoɣtúk]	[xoɣtúnat]
[diɣugu]	[xoɣtúan]	[xoɣtúnau]
[diɣtue]	[xoɣtúek]	[xoɣtúne]
[niɣuan]	[naxiɣuan]	[naxiɣunan]
[niɣuen]	[naxiɣuen]	[naxiɣunen]
[naben]	[naxúan]	[naxónan]
[ban]	[xuan]	[xonan]
[geɳdun]	[geɳdúan]	[geɳdúnan]
[ben]	[xuen]	[xonen]
[giɳuśan]	[giɳuśaśan]	[giɳónaśan]
[giɳuśen]	[giɳuśeśan]	[giɳónesán]
[niɳuen]	[naxiɳúan]	[naxiɳúnan]
[śituen]	[xoɳtúen]	[xoɳtúnen]
[geɳduśen]	[geɳduśaśan]	[geɳdúnaśan]
[daɯket]	[xaɯkat]	[xaɯkenat]
[daɯke]	[xaɯkek]	[xaɯken]
[daɯkeu]	[xaɯkau]	[xaɯkenau]
[daɯkē]	[xaɯkēk]	[xaɯkene]
[daɯkaś]	[xaɯkáśat]	[xaɯkénaśat]
[daɯkeś]	[xaɯkéśat]	[xaɯkénaś]
[daɯkeuś]	[xaɯkéśau]	[xaɯkénaśau]
[daɯkēs]	[xaɯkéśek]	[xaɯkénes]

Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[neʊkan]	[naxáʊkan]	[naxáʊkenan]
[eʊkan]	[xaʊkan]	[xaʊkenan]
[geʊnken]	[geʊnkan]	[geʊnkenán]
[eʊken]	[xaʊken]	[xaʊkenen]
[neʊkásan]	[naxaʊkásan]	[naxaʊkenásan]
[eʊkásan]	[xaʊkásan]	[xaʊkénásan]
[geʊnkésan]	[geʊnkásan]	[geʊnkénásan]
[eʊkésen]	[xeʊkésen]	[xeʊkénésen]
[neʊke]	[neʊkek]	[neʊken]
[leʊke]	[leʊkek]	[leʊken]
[geʊŋke]	[geʊŋkek]	[geʊŋken]
[leʊkē]	[leʊkēk]	[leʊkēn]
[neʊkeś]	[neʊkéśak]	[neʊkén]
[leʊkeś]	[leʊkéśak]	[leʊkénás]
[geʊŋkeś]	[geʊŋkéśak]	[geʊŋkénás]
[leʊkeś]	[leʊkéśak]	[leʊkēnás]
[neʊke]	[naxaʊkek]	[naxaʊken]
[leʊke]	[laxaʊkek]	[laxaʊken]
[geʊŋke]	[geʊŋkek]	[geʊŋken]
[leʊkēs]	[laxaʊkēk]	[laxaʊkene]
[neʊkeś]	[naxaʊkeśak]	[naxaʊkenás]
[leʊkeś]	[laxaʊkeśak]	[laxaʊkenás]
[geʊŋkeś]	[geʊŋkeśak]	[geʊŋkenás]
[leʊkeś]	[laxaʊkeśak]	[laxaʊkenás]
[dakit]	[xakíśat]	[xakíñat]
[daki]	[xátik]	[xákin]
[dakigu]	[xakíśau]	[xakíśenau]
[dakiše]	[xakišek]	[xakišene]
[nekišen]	[nakišan]	[nakišenan]
[akišen]	[xakíšan]	[xakíšenan]
[genkišen]	[genkíšan]	[genkíšenan]
[ekišen]	[xakíšen]	[xakišenan]
[docét]	[xócát]	[xocénat]
[docét]	[xócét]	[xocénét]
[došté]	[xóšteḱ]	[xóštén]
[docé]	[xócék]	[xócén]
[došku]	[xóškúk]	[xóškún]
[docē]	[xócēḱ]	[xocéné]
[docéu]	[xócéu]	[xocénau]
[docéue]	[xocéue]	[xocéune]
[doštē]	[xóštēḱ]	[xóšténe]
[docē]	[xócēḱ]	[xocéne]
[doškúe]	[xoškúek]	[xoškúne]
[docē]	[xócēḱ]	[xocene]

Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[docaś]	[xocésat]	[xocénaśat]
[docaś]	[xocésat]	[xocénaśat]
[došteś]	[xošteśak]	[xošteñaś]
[docés]	[xocésak]	[xocénaś]
[dóskuś]	[xōśkúśak]	[xośkúnaś]
[docēs]	[xocésak]	[xocénaś]
[doceųś]	[xocáśau]	[xocénaśau]
[doceųś]	[xocáśau]	[xocénaśau]
[došteś]	[xošteśak]	[xostenaś]
[docēs]	[xocésak]	[xocénaś]
[dośkueś]	[xōśkúśak]	[xośkúnaś]
[docēs]	[xocésak]	[xocéneś]
[nocen]	[naxócan]	[naxócanan]
[nocen]	[naxócen]	[naxócenen]
[ošten]	[xošten]	[xoštenan]
[ocen]	[xócán]	[xocénan]
[ośkun]	[xóśkúan]	[xóśkúnan]
[ocēn]	[xocén]	[xocenen]
[geųncen]	[geųncan]	[geųncénan]
[geųncen]	[geųncan]	[geųncénan]
[ošten]	[xóštán]	[xóštenan]
[ocēn]	[xocén]	[xocenen]
[ośkuen]	[xóśkúen]	[xóśkúnen]
[ocēn]	[xócen]	[xocenen]
[noceśan]	[naxócaśan]	[naxocenaśan]
[noceśen]	[naxóceśan]	[naxoceneśan]
[ošteśan]	[xošteśan]	[xošteñaśan]
[oceśan]	[xócaśan]	[xocénaśan]
[ośkuśan]	[xośkúśan]	[xośkúnaśan]
[ocēśan]	[xóceśan]	[xocénaśan]
[geųnceśan]	[geųncaśan]	[geųncenaśan]
[geųnceśan]	[geųncaśan]	[geųncenaśan]
[ošteśen]	[xošteśen]	[xošteñeśen]
[ocēśan]	[xóceśan]	[xocénaśan]
[ośkuśan]	[xośkúśeśen]	[xośkúneśen]
[ocēśan]	[xóceśen]	[xocéneśen]
[naųkišo]	[naxaųkiśok]	[naxaųkiśon]
[naųkiśue]	[naxaųkiśuek]	[naxaųkiśone]
[leųskiđe]	[laxaųskiđek]	[laxaųkiđen]
[laųkišo]	[laxaųkiśok]	[laxaųkiśon]
[laųskigu]	[laxaųskiguk]	[laxaųskigun]
[laųkiśue]	[laxaųkiśuek]	[laxaųkiśone]
[gaųnkišo]	[gaųnkiśok]	[gaųnkiśon]
[gaųnkiśue]	[gaųnkiśuek]	[gaųnkiśone]
[leųskide]	[laxaųskiđek]	[laxaųkiđen]
[laųkiśue]	[laxaųkiśuek]	[laxaųkiśone]

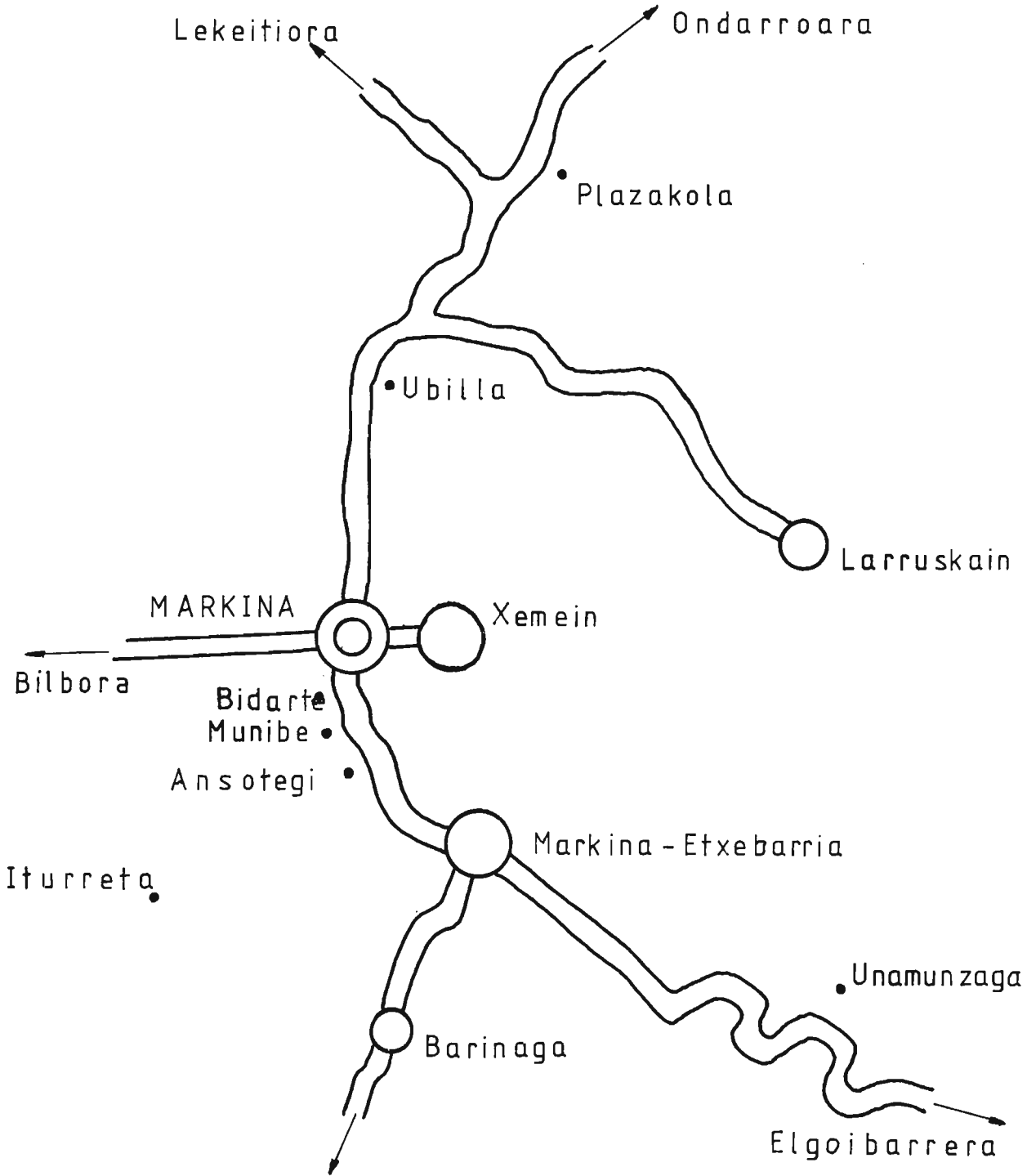
Forma arruntak	Hitanoa	
	mutila	neska
[lauškiɡue]	[laxaukiɡuek]	[laxaukiɡune]
[laukišue]	[laxaukišuek]	[laxaukišone]
[naukišoś]	[naxaukišośak]	[naxaukišośaś]
[naukišueś]	[naxaukišueśak]	[naxaukišoneś]
[lauškiđeś]	[laxauškiđeśak]	[laxauškiđeśaś]
[laukišoś]	[laxaukišośak]	[laxaukišośaś]
[lauškiɡuś]	[laxauškiɡuśak]	[laxauškiɡuśaś]
[laukišueś]	[laxaukišueśak]	[laxaukišoneś]
[gaunkišoś]	[gaunkišośak]	[gaunkišośaś]
[gaunkišueś]	[gaunkišueśak]	[gaunkišoneś]
[lauškiđeś]	[laxauškiđeśak]	[laxauškiđeśaś]
[laukišueś]	[laxaukišueśak]	[laxaukišoneś]
[lauškiɡueś]	[laxauškiɡueśak]	[laxauškiɡueśaś]
[laukišueś]	[laxaukišueśak]	[laxaukišoneś]

BIBLIOGRAFIA

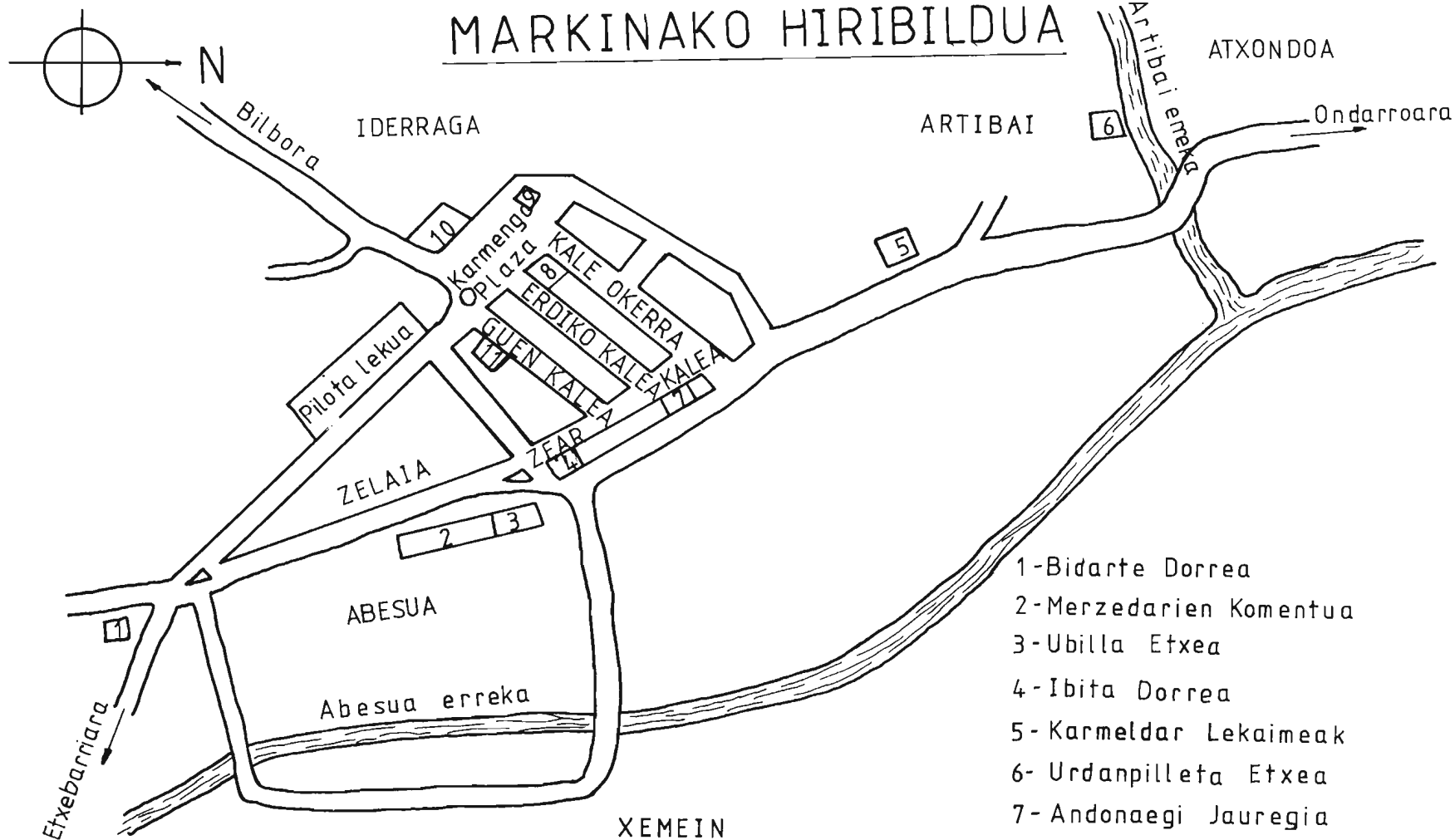
- Morfologia Vasca*, R. M. Azkue. La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbo, 1963 (3 tomo).
La Langue Basque, René Lafon. Bayonne, 1973.
Gramática de los Cuatro Dialectos Literarios del Euskera, A. Kanpion. La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbo, 1977 (2 tomo).
Fonética Histórica Vasca, K. Mitxelena. Seminario Julio de Urkijo. Diputación Gipuzkoa. Donostia, 1977.
Éléments de Phonétique Basque, H. Gavel. R.I.E.V. Tomo XII. La Gran Enciclopedia Vasca. Bilbo, 1969.
Baskische Studien, Hugo Schuchardt. 1893.
Grammaire Basque, P. Lafitte. Elkar. Baiona, 1978.
Euskal Gramatika, Txillardegi. Ediciones Vascas. Donostia, 1978.
Euskal Fonologia, Txillardegi. Ediciones Vascas. Donostia, 1980.
Oinarri bila, Txillardegi. Donostia, 1977.
Oleako Euskal Aditza, P. Pujana. Diputación Foral de Alava. Gasteiz, 1979.
Euskal Aditza-Bizkaiera, P. Pujana. Bilbo, 1978.
Euskal Aditza, P. Altuna. Ed. Mensajero. Bilbo, 1971. 185-211 orr.
Euskal Aditza, Joseba Intxausti. Donostia, 1960.
Gure Aditza, Bonifacio de Atun. Ekin. Buenos Aires, 1960.
Markiña Zarra Kontu Kontari, J. J. Arrizabalaga. Ed. M. Onandia. Ermua, 1978.
Hika eta Zukako aditz-joko edo Konjugazioaz, Txillardegi. Euskera, XIII. Bilbo, 1968. 127-136 orr.
Hiketa edo Hitanoaz zenbait argi, E. Knör. Euskera XXII. (2. aldia). Bilbo, 1977. 701-719 orr.
Las flexiones verbales contenidas en Peru Abarca, de Mogel, Ignacio M.ª de Etxaide. Euskera, V. Bilbo, 1960. 123-156 orr.
Birrazterpen bat: Hiketa eta Zuketa, J. Oregi. Euskera XXII. (2 aldia). Bilbo, 1977. 685-699 orr.
Aditza Euskalki Guzietan, Pedro de Yrizar. Euskera XX. Bilbo, 1975. 407-451 orr.
Hikako aditz jokoetan, A. Zatarain. Euskera XXII (1. aldia). Bilbo, 1977. 173-178 orr.
¿Conjugación familiar o dialogada?, Jon Eguskitza. Euskera VI. (IV). Bilbo, 1925. 3-15 orr.
Erizkizundi irukoitza (Triple Cuestionario), Euskaltzaindia. Euskera VI (IV); VII (I); VII (II); XI (I). Bilbo, 1925 - 1926 - 1930. 16-36, 38-56, 45-59, 62-71 orr.
Del acento tónico vasco en alguno de sus dialectos, R. M. Azkue. Euskera XI, XII. Bilbo, 1930 - 1931.
Hika, zuka eta berorika, Xabier Azkarate Arregi. B. mailako lana, 1977 (argitalpen pribatua).
Markinako euskera aztertzen, Luis Baraiazarra Txertudi. Markina, 1980 (argitalpen pribatua).

The Basque Dialect of Marquina, Wm. Rollo. H. J. PARIS. Amsterdam, 1925.
Contribución a la Dialectología de la Lengua Vasca, P. Yrizar. Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa. *Lingüística y Filología 1. Dos Tomos. San Sebastián, 1981.*
Erizkizundi Irukoitza-ri Komentarioak, Ana M.ª Etxaide. Euskaltzaindia.
Desarrollo de las Conjugaciones Euskaras, Ignacio M.ª Echaide. Gráfico-Editora. San Sebastián, 1944.

MARKINAKO IBARJAURERRIA

MARKINAKO HIRIBILDUA

- 1-Bidarte Dorrea
- 2-Merzedarien Komentua
- 3-Ubilla Etxea
- 4-Ibita Dorrea
- 5-Karmeldar Lekaimiak
- 6-Urdanpilleta Etxea
- 7-Andonaegi Jauregia
- 8-Gaitan-Barroeta Jauregia
- 9-Solartekua Jauregia
- 10-Karmeldarrak
- 11-Antxia Etxea

ERANSKINAK

Luis Baraiazarra Txertudi

Oharrak

ZENBAIT OHAR

Zuek egindako lana oinarriztat harturik, beste batengana jo dut, desberdintasunik zegoen ala ez ikusteko. Felisa Gandiaga Arrillaga-rekin jarri naiz harremanetan. Iturretako San Martin bailadakoa da, izatez, orain Markinako kalean bizi bada ere. Bailada horri «Inpreñu Zierre» (Travesía del Infierno) deitzen diote gaitzizenez. Oraindik 45 urtera ez da heltzen. Gurasoak, aita «Inpreñu Zierre»koa eta ama Etxebarrikoa. Hautzarotik egin izan du «eztok eta baidok» senide eta lagunen artean. Gurasoekin, jakina, «eztozu ta baidozu». Oso ondo menderatzen du Markina inguruko euskara, eta hitano aditz-formak bereziki. Segurtasun handiz eta galderak egin ala, berehalaxe erantzuten zidan, erabiltzen diren bariante guztiak adieraziz gainera.

Ondorio bezala, zerak konturatu naiz: «hitano» aditz-formak, gramatiketan ez daudenez eta ahoz-ahozko formak izanik, finkatu gabe daudela. Horregatik, hauzo batetik bestera aldakuntzak nabari dira, eta pertsona berak ere bariante bi ta hiru ematen dizkizu zenbait kasutan. Maiztasunik handiena dutenak, behar bada, «O» nahiz «U» hartzen dutenak izango dira: «ekarri JOTSAT» / «ekarri JUTSAT» etab. Iturretako bailada horretan, ez beti baina, «U» nagusitzen da gehienetan, Mailabian bezala...

Potentzialaren hirugarren pertsonetan batez ere, «LEIKEK» / «LEIKEN» forma ere entzuna izan arren, «LAJAIKEK» / «LAJAIKEN» omen da erabiliena. Osagarri zuzena plurala denean, neskaren formetan, /n/ lekuz aldatzen da batzutan eta beste batzutan ez, horrela barianteak sortuz. Adibidez: mutilarena «GEINKEZAK» (los podemos) bada, neskarena «GEINKEZAN» edo ta «GEINKENAZ» izango da. Lehenengora jotzen dela gehiago esan dit informatzaile honek. Hau da: mutilaren /k/-ren tokian /n/ jarri neskarentzat. Hau, lehenaldiko forma arruntarekin nahasketa sortzeko bide gerta daiteke, baina...

Kasu batzutan, singularra eta plurala, bai subjetoarena eta baita osagarri zeharkakoarena (NORI) ere, /a/ eta /e/ fonemen bidez bereizten dira. Beste batzutan, ordea, singularrean ere /e/ egin ohi du, aurreko hizkian (silaban) /u/ edo /i/ duelako; eta orduan ez dira ezertan bereizten, soinuan edo azentuan izan ezik. Forma arruntetan, honelakoak mordoka ditugu:

«ekarri DIOT» = «ekarri (DO)TSET» = «ekarri'tsét»

«ekarri DIET» = «ekarri (DO)TSET» = «ekarri'tset»

«Ekarri DIT» = «ekarri (DO)STE» = «ekarri'sté»

«Ekarri DIDATE» = «ekarri (DO)STE» = «ekarrí'ste».

[d] ez da entzuten. /n/-z bukatutako aditza denean ere [d] ez da entzuten, baina bai [o].

«Esan DIT» = «esa'OSTÉ»

«Esan DIDATE» = «esá'OSTE».

Beraz, azentua, batzutan, aditz-laguntzaileari jartzen zaio eta beste batzutan, aditz nagusiari.

Beste bariante batzu, «LITZATEKE» formarenak dira: «LITZATOK» / «LITZATON»; «LITZAKEK» / «LITZAKEN». Lehenengoak nagusitzen omen dira, Felisa Gandiaga-ren ustez.

Informatzaile honi oso desezaguna egin zaio, forma arruntean agertzen den lehen silabako /a/ /e/-ren orde: «NABILLEN»; «GABIZEN»; «NAKIXEN»; «AKIXEN»; «NAUKIXOZ»; «LAUSKIDENZ»; «GAUNKIXOZ» etab. Hauen orde, eta inolako zalantzarik gabe, /e/-dunak esan dizkit: «NEBILLEN»; «GENBIZEN»; «NEKIXEN»; «EKIXEN»; «NEUKIXOZ»; «LEUSKIDENZ»; «GEUNKIXOZ» etab. «Eki-xen» (hark eta haiek), baina «hark baekixen» eta «haiek baekixen».

«eu» diptongoek ez dute beti «o» egiten; hain zuzen ere, maiztasunik handienekotzat esan dizkit «eu» diptongodun batzu: «ekarri JEUTSAZAN» eta ez «ekarri JOTSAZAN»; «ekarri JEUSKUAN» «ekarri JOSKUAN» baino erabiliagoa etab.

Lehenengo jartzen dudana forma da ezagunentzat eman didana. Kako bitartean jartzen dudana, gutxi entzuna da. Beti ez da logikarik ikusten: kasu batzutan maiztasunik handienekotzat eman dizkidan formak, beste kasu batzutan ez dira agertzen etab.

Bokalen aldakuntza batzu

/i/ eta /u/ bokaleak dituzten aurreko silabak, hurrengo silabako /a/ > /e/ bihurtzen dute. Hau, Bizkaian gertatzen da batez ere, baina baita beste euskalkietan ere. Beraz, nahiko fenomeno orokortzat har genezake. Arratian, hurrengo hitzari edo mugatzaileari ere itsasten zaio: «esku bet»; «etorri de», baina «asto bat».

Markinaldean, hitzaren barruan bakarrik betetzen da, baina azkeneko /o/ > /u/ bihurtzen da eta artikuloa erantsirik «ue» egiten da:

«asto» + a = astoa; Markinaldean: astue.

«Etxe» + a = etxea; Markinaldean: etxie.

«Txori» + a = txoria; Markinaldean: txorixe. Baina «etxe bat»; «txori bat»...

Mogel eta Prai Bartolomek: /u/-z bukatzen diren hitzak artikuloaz = -ba (eskuba, buruba). /i/-z bukatzen direnak = -ja (txorija).

/o/-z bukatzen direnak = ua (astua).

/e/-z bukatzen direnak = ia (erlia).

Gaur egunean ez da bereizkuntzarik egiten /o/ eta /u/-z bukatzen direnen artean: (astue, burue); bai, ordea, /e/ eta /i/-z bukatzen direnen artean: (erlie, txorixe).

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
NAIZ	NAZ	NOK	NON
DA	DA	DOK	DON
GARA	GA(R)A	GAITUK	GAITUN
DIRA	DI(R)E	DITTUK	DITTUN
NINTZEN	NITZEN	NITZUAN	NITZUNAN
ZEN	ZAN	ZUAN	ZUNAN
GINEN	GIÑEN	GINTZUAZAN	GINTZUNAZAN
ZIREN	ZI(R)EN	ZITTUAN	ZITTUNAN
NAITEKE	NEIKE	NAJAIKEK (NEIKEK)	NAJAIKEN (NEIKEN)
DAITEKE	LEIKE	LAJAIKEK (LEIKEK)	LAJAIKEN (LEIKEN)
GAITEZKE	GEINKEZ	GEINKEZAK	GEINKEZAN / GEINKENAZ
DAITEZKE	LEIKEZ	LAJAIKEZAK (LEIKEZAK)	LAJAIKEZAN / LEIKEZAN (LEIKENAZ)
NINTEKEEN	NEIXEN / NEIKEN	NEIKIAN	NEIKENAN
ZITEKEEN	LEIXEN / LEIKEN	LEIKIAN	LEIKENAN
GINTEZKEEN	GEINKEZAN	GEINKIAZAN	GEINKENAZAN
ZITEZKEEN	LEIKEZAN	LEIKIAZAN	LEIKENAZAN
NINTZATEKE	NITZAKE	NITZATOK / NITZAKEK	NITZATON / NITZAKEN
LITZATEKE	LITZAKE	LITZATOK / LITZAKEK	LITZATON / LITZAKEN
GINATEKE	GINTZAKEZ	GINTZATOZAK / GINTZAKEZAK	GINTZATOZAN / GINTZATONAZ / GINTZAKENAZ
LIRATEKE	LITZAKEZ	LITZATOZAK / LITZAKEZAK	LITZATOZAN / LITZAKENAZ
NAGO	NA(GO)	NAJAK	NAJAN
DAGO	DA(GO)	JAK	JAN
GAUDE	GA(GO)Z	GAZAK	GANAZ
DAUDE	DA(GO)Z	JAZAK	JANAZ

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
NENGOEN	NENGUN	NAJAUAN / NENGUAN	NAJAUNAN / NENGUNAN
ZEGOEN	EUEN	JEUAN / JAUAN	JEUNAN
GEUNDEN	GENGOZAN	GENGUAZAN	GENGUNAZAN
ZEUDEN	EUEZAN	JEUAZAN	JEUNAZAN
NATOR	NATOR	NAJATOK	NAJATON
DATOR	DATOR	JATOK	JATON
GATOZ	GATOZ	GATOZAK	GATOZAN / GATONAZ
DATOZ	DATOZ	JATOZAK	JATOZAN / JATONAZ
NENTORREN	NETORREN	NAJATORRAN	NAJATORRENAN
ZETORREN	ETORREN	JATORRAN	JATONAN
GENTOZEN	GENTOZAN	GATOZAN	GATOZENAN
ZETOZEN	ETOZAN	JATORRAZAN / JATOZAN	JATORRENANAN / JATOZENAN
NABIL	NABIL	NAJABIK	NAJABIN
DABIL	DABIL	JABILK («1» ?)	JABIN
GABILTZA	GABIZ	GABIZAK / GABIZEK	GABIÑAZ / GABIZEN
DABILTZA	DABIZ	JABIZAK / JABIZEK	JABIZEN / JABIÑAZ
NENBILLEN	NEBILLEN	NAJABILLAN	NAJABILLENAN
ZEBILLEN	EBILLEN	JABILLAN	JABILLENAN
GENBILTZAN	GENBIZEN	GABILLAZAN	GABILLENANAN
ZEBILTZAN	EBIZEN	JABILLAZAN	JABILLENANAN
NOA	NOIE	NAJOIEK	NAJOIEN
DOA	DOIE	JOIEK	JOIEN
GOAZ	GOIEZ	GOIEZAK	GOIEZAN / GOIENAZ
DOAZ	DOIEZ	JOIEZAK	JOIEZAN / JOIENAZ

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
NINDOAN	NIÑOIEN	NAJOIAN	NAJOIENAN
ZIHOAN	JOIEN	JOIAN	JOIENAN
GINDOAZEN	GIÑOIEZAN	GIÑOIAZAN	GIÑOIENAZAN
ZIHOAZEN	JOIEZAN	JOIAZAN	JOIENAZAN
ZAIT	JATE	JATEK	JATEN
ZAIO	JAKO	JAKOK	JAKON
ZAIGU	JAKU	JAKUK	JAKUN
ZAIE	JAKUE	JAKUEK	JAKUNE
ZAIZKIT	JATEZ	JATEZAK	JATEZAN / JATENAZ
ZAIZKIO	JAKOZ	JAKOZAK	JAKOZAN / JAKONAZ
ZAIZKIGU	JAKUZ	JAKUZAK / JAKUZEK	JAKUNAZ
ZAIZKIE	JAKUEZ	JAKUEZAK	JAUENEZ / JAKONEZ
ZITZ AidAN	JATEN	JATAN	JATENAN
ZITZ AION	JAKON	JAKUAN	JAKUNAN / JAKONAN
ZITZ AIGUN	JAKUN	JAKUAN	JAKUNAN
ZITZ A IEN	JAKUEN	JAKUEN	JAKUNEN
ZITZ AIZKIDAN	JATEZAN	JATAZAN	JATENAZAN
ZITZ AIZKION	JAKOZAN	JAKUAZAN	JAKONAZAN
ZITZ AIZKIGUN	JAKUZEN	JAKUAZAN	JAKUNAZAN
ZITZ AIZKIEN	JAKUEZAN	JAKUAZAN	JAKUENEZAN
NAU	NAU	NAJOK	NAJON
NAUTE	NABE	NAJUEK	NAJUNE
DUT	DOT	JUAT	JUNAT
DU	DAU	JOK	JON
DUGU	DOGU	JUAU	JUNAU
DUTE	DABE	JUEK	JUNE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hiranoa	
		Mutila	
		Neska	
GAITU	GAITU	GAITUK	GAITUN
GAITUZTE	GAITUE	GAITUEK	GAITUNE
DITUT	(D)ITUT / (D)ITTUDAZ	JITTUAT / JITTUAZAT	JITTUNAT / JITTUNAZAT
DITU	(D)ITU	JITUK	JITUN
DITUGU	(D)ITUGU	JITUAU	JITTUNAU
DITUZTE	(D)ITUE	JITUEK	JITTUNE
NINDUEN	NIÑUN	NAIÑUAN / NIÑUAN	NAIÑUAN / NIÑUAN
NINDUTEN	NINUEN	NAIÑUEN	NAIÑUNEN
NUEN	NEBAN	NAJUAN	NAJUNAN
ZUEN	(E)BAN	JUAN	JUNAN
GENUEN	GENDUN	GENDUAN	GENDUNAN
ZUTEN	(E)BEN	JUEN	JUNEN
GINTUEN	GIÑUZAN	GIÑUAZAN	GIÑUNAZAN
GINTUZTEN	GINUZEN	GINUEZAN	GINUENAZAN
NITUEN	NITUEN	NAJITUAN	NAJITTUNAN
ZITUEN	ZITUAN	JITUAN	JITTUNAN
GENITUEN	GENDUZEN	GENDUAZAN	GENDUNAZAN
ZITUZTEN	ZITUEN	JITUEN	JITTUNEN
DEZAKET	NEIKE	NAJAIKEK / NEIKEK	NAJAIKEN / NEIKEN
DEZAKE	LEIKE	LAJAIKEK / LEIKEK	LAJAIKEN / LEIKEN
DEZAKEGU	GEINKE	GEINKEK	GEINKEN
DEZAKETE	LEIKEE	LAJAIKEK / LEIKEEK	LAJAIKEN / LEIKENE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
DITZAKET	NEIKEZ	NAJAIKEZAK / NEIKEZAK	NAJAIKEZAN / NAJAIKENAZ
DITZAKE	LEIKEZ	LAJAIKEZAK / LEIKEZAK	LAJAIKEZAN / LAJAIKENAZ
DITZAKEGU	GEINKEZ	GEINKEZAK	GEINKEZAN / GEINKENAZ
DITZAKETE	LEIKEEZ	LEIKEJEZAK / LEIKE(E)ZAK	LEIKEJENAZ / LEIKENAZ
NUKE	NEUKE	NAJAUKEK / (NEUKEK)	NAJAUKEN / (NEUKEN)
LUKE	LEUKE	LAJAUKEK / (LEUKEK)	LAJAUKEN / (LEUKEN)
GENUKE	GEUNKE	GEUNKEK	GEUNKEN
LUKETE	LEUKE(E)	LAJAUKEK / LEUKEEK	LAJAUKENE / LEUKENE
NITUZKE	NEUKEZ	NEUKEZAK	NEUKEZAN
LITUZKE	LEUKEZ	LAJAUKEZAK / LEUKEZAK	LAJAUKENAZ / LEUKENAZ
GENITUZKE	GEUNKEZ	GEUNKEZAK	GEUNKEZAN / GEUNKENAZ
LITUZKETE	LEUKEEZ	LAJAUKEZAN / LEUKEEZAK	LAJAUKEZAN / LEUKENEZ
DAUKAT	DAUKET	JAUKEK	JAUKEKAT
DAUKA	DAUKE	JAUKEK	JAUKEN
DAUKAGU	DAUKAU	JAUKEK	JAUKENAU
DAUKATE	DAUKEE	JAUKEK	JAUKENE
DAUKAZ	DAUKAZ	JAUKEZAK	JAUKENAZAT
DAUKA	DAUKEZ	JAUKEZAK	JAUKENAZ
DAUKAGU	DAUKEUZ	JAUKEZAU / JAUKEZAU	JAUKENAZAU
DAUKATE	DAUKEEZ	JAUKEZAK	JAUKENEZ
NEUKAN	NEUKEN	NAJAUKAN	NAJAUKENAN
ZEUKAN	EUKEN	JAUKAN	JAUKENAN
GENEUKAN	GEUNKEN	GEUNKAN	GEUNKENAN
ZEUKATEN	EUKEN	JAUKEN	JAUKENEN

BATUAZ		BIZKAIERAZ (subeuskalkian)	
		Forma arruntak	Hitanoa
			Mutila
			Neska
NEUZKAN	NEUKEZAN	NAJAUKAZAN	NAJAUKENAZAN
ZEUZKAN	EUKEZAN	JAUKAZAN	JAUKENAZAN
GENEUKAN	GEUNKEZAN	GEUNKAZAN	GEUNKENAZAN
ZEUZKATEN	EUKEZAN	JEUKEZAN	JEUKENEZAN
DAKIT	DAKIT	JAKIXAT	JAKIÑAT
DAKI	DAKI	JAKIK	JAKIÑ
DAKIGU	DAKIGU	JAKIXAU	JAKIXENAU
DAKITE	DAKIXE	JAKIXEK	JAKIXENE
NEKIEN	NEKIXEN	NAKIXAN	NAKIXENAN
ZEKIEN	EKIXEN	JAKIXAN	JAKIXENAN
GENEKIEN	GENKIXEN	GENKIXAN	GENKIXENAN
ZEKITEN	EKITEN	JAKIXEN	JAKIXENEN
DIOT	(DO)TSET	JUTSAT	JUTSENAT
DIET	(DO)TSET	JUTSET	JUTSENET
DIT	(DO)STE	JUSTEK	JUSTEN
DIO	(DO)TSE	JUTSEK	JUTSEN
DIGU	(D)OSKU	JOSKUK / (JUSKUK)?	JOSKUN / (JUSKUN)?
DIE	(DO)TSE	JUTSEK	JUTSENE
DIOGU	(DO)TSEU	JUTSAU	JUTSENAU
DIEGU	(DO)TSEUE	JUTSEUE	JUTSEUNE
DIDATE	(D)OSTE	JUSTEK	JUSTENE
DIOTE	(DO)TSE	JUTSEK	JUTSENE
DIGUTE	(D)OSKUE	JEUSKUEK	JEUSKUNE
DIETE	(DO)TSE	JUTSEK	JUTSENE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	
		Neska	
DIZKIOT	(DO)TSAZ	JOTSAZAT / JUTSAZAT	JOTSENAZAT / JUTSENAZAT
DIZKIET	(DO)TSEDAZ	JOTSEZAT / JUTSEZAT	JOTSENAZAT / JUTSENAZAT
DIZKIT	(D)OSTEZ	JOSTEZAK / JUSTEZAK	JOSTENAZ / JUSTENAZ
DIZKIO	(DO)TSEZ	JOTSEZAK / JUTSEZAK	JOTSENAZ / JUTSENAZ
DIZKIGU	(D)OSKUZ	JOSKUZEK	JOSKUNAZ / JEUSKUNAZ
DIZKIE	(DO)TSEZ	JUTSEZAK / JOTSEZAK	JUTSENEZ / JOTSENEZ
DIZKIOGU	(DO)TSEUZ	JEUTSAZAU	JEUTSENAZAU
DIZKIEGU	(DO)TSEUEZ	JEUTSAZAUE / JOTSEZAU	JEUTSENAZAUE / JOTSENAZAU
DIZKIDATE	(DO)STEZ	JOSTEZAK / JUSTEZAK	JOSTENAZ / JUSTENAZ
DIZKIOTE	(DO)TSEZ	JOTSEZAK / JUTSEZAK	JOTSENEZ / JUTSENEZ
DIZKIGUTE	(D)OSKUEZ	JEUSKUEZAK / JOSKUEZAK	JEUSKUNEZ / JOSKUNEZ
DIZKIETE	(DO)TSEZ	JOTSEZAK / JUTSEZAK	JOTSENEZ / JUTSENEZ
NION	NEUTSEN	NAJOTSAN / NAJUTSAN	NAJOTSEANAN / NAJUTSEANAN
NIEN	NEUTSEN	NAJOTSEN / NAJUTSEN	NAJOTSEANEN / NAJUTSEANEN
ZIDAN	OSTEN / EUSTEN	JOSTAN / JUSTAN	JEUSTENAN / JOSTENAN / JUSTENAN
ZION	EUTSEN / OTSEN	JOTSAN / JUTSAN	JOTSEANAN / JUTSEANAN
ZIGUN	EUSKUN / OSKUN	JEUSKUAN / JOSKUAN / JUSKUAN	JEUSKUNAN / JOSKUNAN / JUSKUNAN
ZIEN	EUTSEN / OTSEN	JOTSEN / JUTSEN	JOTSEANAN / JUTSEANAN
GENION	GEUNTSEN	GEUNTSAN	GEUNTSENAN
GENIEN	GEUNTSEN	GEUNTSAN	GEUNTSENEN
ZIDATEN	EUSTEN / OSTEN	JOSTEN / JUSTEN	JOSTENEN / JUSTENEN
ZIOTEN	EUTSEN / OTSEN	JOTSEN / JUTSEN	JOTSEANEN / JUTSEANEN
ZIGUTEN	EUSKJEN / OSKJEN	JOSKJEN / JUSKJEN	JOSKJENEN / JUSKJENEN
ZIETEN	EUTSEN / OTSEN	JOTSEN / JUTSEN	JOTSEANEN / JUTSEANEN

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
NIZKION	NEUTSEZAN	HAJUTSAZAN / NAJOTSAZAN	NAJUTSENAZAN / NAJOTSENAZAN
NIZKIEN	NEUTSEZAN	NAJUTSEZEN / NAJOTSEZEN	NAJUTSENAZEN / NAJOTSENEZEN
ZIZKIDAN	EUSTEZAN / OSTEZAN	JOSTAZAN / JUSTEZAN	JOSTENAZAN / JUSTENAZAN
ZIZKION	EUTSEZAN / OTSEZAN	JOTSAZAN / JUTSAZAN	JOTSENAZAN / JUTSENAZAN
ZIZKIGUN	EUSKUZEN	JEUSKUAZAN / JOSKUAZAN	JEUSKUNAZAN / JOSKUNAZAN
ZIZKIEN	EUTSEZAN / OTSEZAN	JEUTSEZAN / JOTSEZAN	JEUTSENEZAN / JOTSENEZAN
GENIZKION	GEUNTSEZAN	GEUNTSAZAN	GEUNTSENAZAN
GENIZKION	GEUNTSEZAN	GEUNTSAZAN	GEUNTSENEZAN
ZIZKIDATEN	EUSTEZAN	JEUSTEZAN / JUSTEZAN	JUSTENEZAN / JEUSTENEZAN
ZIZKIOTEN	OTSEZAN	JOTSEZAN / JUTSEZAN	JOTSENAZAN / JUTSENAZAN
ZIZKIGUTEN	EUSKUEZAN	JEUSKUEZAN / JOSKUEZAN	JEUSKUNEZAN / JOSKUNEZEN
ZIZKIETEN	EUTSEZAN / OTSEZAN	JUTSEZAN / JOTSEZAN	JUTSENEZEN / JOTSENEZEN
NIOKE	NEUKIXO	NEUKIXOK	NEUKIXON
NIEKE	NEUKIXUE	NAJAUKIXUEK / NEUKIXUEK	NAJAUKIXUNE / NEUKIXUNE
LIDAKE	LEUSKIDE	LAJAUSKIDEK / LEUSKIDEK	LAJAUSKIDEN / LEUSKIDEN
LIOKE	LEUKIXO	LAJAUKIXOK / LEUKIXOK	LAJAUKIXON / LEUKIXON
LIGUKE	LEUSKIGU	LEUSKIGUK	LEUSKIGUN
LIEKE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK / LEUKIXUEK	LAJAUKIXUNE / LEUKIXUNE
GENIOKE	GEUNKIXO	GEUNKIXOK	GEUNKIXON
GENIEKE	GEUNKIXUE	GEUNKIXUEK	GEUNKIXUNE
LIDAKETE	LEUSKIDE	LAJAUSKIDEK / LEUSKIDEK	LAJAUSKIDENE / LEUSKIDENE
LIOKETE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK / LEUKIXUEK	LAJAUKIXUNE / LEUKIXUNE
LIGUKETE	LEUSKIGUE	LAJAUSKIGUEK / LEUSKIGUEK	LAJAUSKIGUNE / LEUSKIGUNE
LIEKETE	LEUKIXUE	LAJAUKIXUEK / LEUKIXUEK	LAJAUKIXUNE / LEUKIXUNE

BATUAZ	BIZKAIERAZ (subeuskalkian)		
	Forma arruntak	Hitanoa	
		Mutila	Neska
NIZKIOKE	NEUKIXOZ	NEUKIXOZAK	NEUKIZONAZ
NIZKIEKE	NEUKIXUEZ	NEUKIZUEZAK	NEUKIXUENEZ
LIZKIDAKE	LEUSKIDEZ	LEUSKIDEZAK	LEUSKIDENAZ
LIZKIOKE	LEUKIXOZ	LEUKIXOZAK	LEUKIXONAZ
LIZKIGUKE	LEUSKIGUZ	LEUSKIGUZAK	LEUSKIGUNAZ
LIZKIEKE	LEUKIXUEZ	LEUKIXUEZAK / LAJUKIXUEZAK	LEUKIXUNEZ / LAJUKIXUNEZ
GENIZKIOKE	GEUNKIXOZ	GEUNKIXOZAK	GEUNKIXONAZ
GENIZKIEKE	GEUNKIXUEZ	GEUNKIXUEZAK	GEUNKIXONEZ
LIZKIDAKETE	LEUSKIDEZ	LEUSKIDEZAK / LAJUSKIDEZAK	LEUSKIDENEZ / LAJUSKIDENEZ
LIZKIOKETE	LEUKIXUEZ	LEUKIXUEZAK / LAJUKIXUEZAK	LEUKIXUNEZ / LAJUKIXUNEZ
LIXKIGUKETE	LEUSKIGUEZ	LEUSKIGUEZAK / LAJUSKIGUEZAK	LEUSKIGUNEZ / LAJUSKIGUENEZ
LIZKIEKETE	LEUKIXUEZ	LEUKIXUEZAK / LAJUKIXUEZAK	LEUKIXUNEZ / LAJUKIXUNEZ

ARTURO KANPION
GRAMATICA DE LOS CUATRO DIALECTOS LITERARIOS DEL EUSKARA

CUADRO VII. Flexiones correspondientes al tratamiento familiar de la voz transitiva del verbo bizcaino.

		(1. ^a categoría: lo)	(1. ^a categoría: los)	2. ^a categoría: lo)	(2. ^a categoría: los)	(3. ^a categoría: lo)	(3. ^a categoría: los)
I. INDICATIVO	1. Presente	juat, jonat dok, don jok, jon juagu, jonagu — — juek, jone	jitubadaz, jitunadaz dituzak, diruzan jituzak, jituzan jitubaguz, jitunaguz — — jitubezak, jitubezan	— — deustak, deustan jeustak, jeustau — — jeustek, jeustane	— — deustazak, deustazau jeustazak, jeustazan — — jeustezak, jeustezan	deubat, deunat — — deuba, deuna deubagu, deunagu — — deubee, deunee	deubadaz, deunadaz — — deubaz, deunaz denbaguz, dennaguz — — deubeez, deuneez
	2. Pretérito Imperfecto.	najuan, najonau eban, ebanan juan, jonau gajau, gajonan — — jucen, joneu	nitubazan, nitunazan ituzau, itunazan jitubazan, jitunazau gendubazan, gendunazan — s — jitubezan, jitunezau	— — eustaan, eustanan jeustan, jeustanan — — jeusteen, jeustaneu	— — eustazau, eustranazau jeustazau, jeustanazan — — jeusteezan, jeustanezau	neubau, neunan — — euban, eunau geuban, geunau — — eubeen, emeen	neubazau, neunazau — s — eubazan, eupazan geubazan, geunazan — — eubeezan, euneezan
II POTENCIAL	12. Futuro presente.	jaikiak, jaikenat daikiek, daikieu jaiek, jaiken jaikiagu, jaikenagu — — jaikeek, jaikene	jaikiadez, jaikenadaz daikezak, daikezau jaiekzak, jaiekzan jaikiaguz, jaikenaguz — — jaikeezak, jaikeezau	— — daikedak, daikedan jaikedak, jaikedan — — jaikedek, jaikedane	— — daikedazak, daikedazan jaikedazak, jaikedazan — — jaikedezak, jaikedezau	daikiat, daikenat — — daikiek, daiken daikiagu, daikenagu — — daikeek, daikene	daikiadaz, daikenadaz — — daikezak, daiekzan daikiaguz, daikenaguz — — daikeezak, daikeezan
	14. Pasado próximo	najeiek, najeiken ineiek, ineiken lajeiek, lajeiken gaineiek, gaineiken — — lajeikeek, lajeikene	najeikezak, najeikezan ineikezak, ineikezan lajeikezak, lajeikezan gaineikezak, gaineikezan — — lajeikeezak, lajeikeezan	— — ineikedak, ineikedan lajeikedak, lajeikedan — — lajeikedek, lajeikedane	— — ineikedazak, ineikedazau lajeikedazak, lajeikedazan — — lajeikedezak, lajeikedezan	neiek, neiken — — eiek, eiken gineiek, gineiken — — eikeek, eikene	neikezak, neikezan — — eikezak, eikezan gineikezak, gineikezan — — eikeezak, eikeezan
AL	no.	najeunkek, najeunken eunkek, eunken	najeunkezak, najeunkezan eunkezak, eunkezan	— — euskedak, euskedan	— — euskedazak, euskedazan	neuskek, neusken — —	neuskezak, neuskezan — —

VI.	19.	lajukeek, lajeukene	lajukeezak, lajukeezan	lajuskedek, lajuskedane	lajuskedezak, lajuskedezan	euskeek, euskene	euskeezak, euskeezan
V. SUPOSITIVO DEL CONDICIONAL	23. Presente.	banajuek, banajeun baajuek, baajeun bagajenduk, bagajendun	banajituk, banajituu bairuk, bairun balajituk, balajirun bagajeunduzak, bagajenduzan	beeustak, beeustan balajeustak, balajeustan	beeustazak, beeustazan balajeustazak, balajeustazan	banensk, baneun baleusk, baleun bagusk, gageun	baneubaz, baneunaz baleubaz, baleunaz bageubaz, bageunaz
VII. CONSUETUDINARIO.	30. Presente.	yaroaat, yaroanat daroak, daroan yaroak, yaroan yaroaagu, yaroanagu	yaroaadaz, yaroanadaz daroazak, daroazan yaroazak, yaroazan yaroaaguz, yaroanaguz	daroadak, daroadan yaroadak, yaroadan	daroadazak, daroadazan yaroadazak, yaroadazan daroaag, daroanagu	darooat, daroanat daroaa, daroana daroaagu, daroanagu	darooaadaz, daroanadaz daroaaz, daroanaz daroaaguz, daroanaguz
	31. Pasado.	yaroek, yaroen	yaroeezak, yaroeezan	yaroadek, yaroaden	yaroadezak, yaroadezn	daroe, daroane	daroez, daroanez
VIII. IMPERATIVO.	32. Presente.	nayeroaan, nayeroanan eroaan, eronanan yeroaan, yeroanan gayeroaan, gayeroanan	nayeroaazan, nayeroarazan eroaazan, eronazan yeroaazan, yeroanazau gayeroaazan, gayeroanazan	eroadaan, eroadanan yeroadaan, yeroadanan	eroadaazan, eroadanazan yeroadaazan, yeroadanazan	neroaan, neroanan eroaan, eroanan geroaaan, gerooanan	neroaazan, neroanazan eroaazan, eroanazan geroaaazan, geroanazau
		yeroeen, yeroanen	yeroeezan, yeroanezan	yeroaden, yeroadanan	yeroadezau, yeroadanezau	eroen, eroanen	eroeezan, eroanezan
IX. SUBJUNTIVO	34. Presente	jagijadan, jaginadan dagijan, duginan jagijan, juginan jagijagun, jaginagun	jagijadazan, jaginadazan dagijazan, duginazan jagijazan, juginazan jagijaguzan, jaginaguzan	dagidan, dagidanan jagidan, jagidanan	dagidaazan, dagidanazan jagidaazan, jagidanazan	dagijadan, duginadan dagijan, duginan dagijagun, duginagun	dagijadazan, duginadazan dagijazan, duginazan dagijaguzan, duginaguzan
	35. Pasado	jagijeen, jaginen najengijan, najenginan engijan, enginan jegijan, jeginan gajengijan, gajenginan	jagijeezakan, jaginezan najengijazau, najenginazan engijazan, enginazan jegijazan, jeginazan gajengijazan, gajenginazan	jagideen, jagidanen	jagideezan, jagideuezan engidan, engidanen jegidan, jegidanen	engidazan, engidanazan jegidazan, jegidanazan	nengijan, nengioan engijan, enginan gengijan, genginan
		jagijeen, jaginen	jagijeezan, jaginezan	jegideen, jegidanen	jegideezan, jegidanezan	engijen, enginen	engijeezan, enginezan

(4.ª categoría: lo)	(4.ª categoría: los)	(5.ª categoría: lo)	(5.ª categoría: los)	(6.ª categoría: lo)	(6.ª categoría: los)
jeutsaat, jeutsanat	jeutsaadaz, jeutsanadaz	-- --	-- --	-- --	-- --
deutsak, deutsan	deutsazak, deutsazan	deuskuk, deuskun	deuskuzak, deuskuzan	-- --	-- --
jeutsak, jeutsan	jeutsazak, jeutsazan	jeuskuk, jeuskun	jeuskuzak, jeuskuzan	-- --	-- --
jeutsaagu, jausanagu	jeutsaaguz, jeutsanaguz	-- --	-- --	-- --	-- --
-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --
jeutseek, jeutsane	jeutseezak, jeutseezan	jeuskubek, jeuskune	jeuskubezak, jeuskubezan	-- --	-- --
najeutsaan, najeutsanan	najeutsaazan, najeutsanazan	-- --	-- --	-- --	-- --
euntsaan, euntsanan	euntsaazan, euntsanazan	euskuban, euskunan	euskubazan, euskunazan	-- --	-- --
jeutsaan, jeutsanan	jeutsaazan, jeutsanazan	jeuskuban, jeuskunan	jeuskubazan, jeuskunazan	-- --	-- --
gajeutsaan, gajeutsanan	gajeutsaazan, gajeutsanazan	-- --	-- --	-- --	-- --
-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --
jeutseen, jeutsanen	jeutseezan, jeutsanezan	jeuskubeen, jeuskunen	jeuskubeezan, jeuskunezan	-- --	-- --
jaikijuaat, jaikijonat	jaikijudad, jaikijonadaz	-- --	-- --	-- --	-- --
daikijok, daikijon	daikijozak, daikijozan	daikeguk, daikegun	daikeguzak, daikeguzan	-- --	-- --
jaikijok, jaikijon	jaikijozak, jaikijozan	jaikeguk, jaikegun	jaikeguzak, jaikeguzan	-- --	-- --
jaikijuaagu, jaikijonagu	jaikijuanguz, jaikijonaguz	-- --	-- --	-- --	-- --
-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --
jaikijuek, jaikijone	jaikijuezak, jaikijuezan	jaikegubek, jaikegune	jaikegubezak, jaikegubezan	-- --	-- --
naj ikijok, najekijon	najeikijozak, naieikijozan	-- --	-- --	-- --	-- --
ineikijok, ineikijon	ineikijozak, ineikijozan	ineikeguk, ineikegun	ineikeguzak, ineikeguzan	-- --	-- --
lajeikijok, lajeikijon	lajeikijozak, lajeikijozan	lajeikeguk, lajeikegun	lajeikeguzak, lajeikeguzan	-- --	-- --
gaieikijok, gaieikijon	gaieikijozak, gaieikijozan	-- --	-- --	-- --	-- --
-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --
lajeikijuek, lajeikijone	lajeikijuezak, lajeikijuezan	lajeikegubek, lajeikegune	lajeikegubezak, lajeikegubezan	-- --	-- --
najeuskijok, najeuskijon	najeuskijozak, najeuskijozan	-- --	-- --	-- --	-- --
euskijok, euskijon	euskijozak, euskijozan	euskeguk, euskegun	euskeguzak, euskeguzan	-- --	-- --
lajeuskijok, lajeuskijon	lajeuskijozak, lajeuskijozan	lajeuskeguk, lajeuskegun	lajeuskeguzak, lajeuskeguzan	-- --	-- --
gajeuskijok, gajeuskijon	gajeuskijozak, gajeuskijokan	-- --	-- --	-- --	-- --
-- --	-- --	-- --	-- --	-- --	-- --
lajeuskijuek, lajeuskijone	lajeuskijuezak, lajeuskijuezan	lajeuskegubek, lajeuskegune	lajeuskegubezak, lajeuskegubezan	-- --	-- --
banajeutsok, banajeutson	banajeustozak, banajeutsozan	-- --	-- --	-- --	-- --

базайеусек, базайеусене	basajeuusezak, basajeuuseezan	balajeuuskubek, balajeuuskune	balajeuuskubezak, balajeuuskubezan
yaroakoat, yaroakonat	yaroakoat, yaroakonadaz	— —	— —
darokok, daroakon	darokoak, daroakozan	darogun, darogun	daroguzak, daroguzan
yaroakok, yaroakon	yaroakoak, yaroakozan	yaroguk, yarogun	yaroguzak, yaroguzan
yaroakoagu, yaroakonagu	yaroakoagu, yaroakonaguz	— —	— —
— —	— —	— —	— —
yaroakoek, yaroakoen	yaroakoek, yaroakoecan	yaroguek, yaroguen	yaroguezak, yaroguezan
nayeroakoan, nayeroakonon	nayeroakoan, nayeroakonazan	— —	— —
eroakoan, eroakonon	eroakoan, eroakonazan	eroguan, erogunan	eroguzan, erogunezan
yeroakoan, yeroakonon	yeroakoan, yeroakonazan	yeroguan, yerogunan	yeroguzan, yerogunezan
gayeroakoan, gayeroakonon	gayeroakoan, gayeroakonazan	— —	— —
— —	— —	— —	— —
yeroakoen, yeroakonon	yeroakoecan, yeroakonezan	yeroguen, yerogunen	yeroguezan, yerogunezan
egjok, egjion	egjok, egjiozan	egjuk, egjun	egjuzak, egjuzan
bejgijok, bejgijon	bejgijok, bejgijozan	bejgijuk, bejgijun	bejgijuzak, bejgijuzan
— —	— —	— —	— —
bejgijuek, bejgijone	bejgijuek, bejgijuezan	bejgijuek, bejgijune	bejgijuezak, bejgijubezan
jagjuadan, jagjionadan	jagjuadan, jagjionadazan	— —	— —
dagjuan, dagjionan	dagjuan, dagjionazan	dagjuban, dagjunan	dagjubazan, dagjuzan
jagjuan, jagjionan	jagjuan, jagjionazan	jagjuban, jagjunan	jagjubazan, jagjuzan
jagjuagu, jagjionagu	jagjuagan, jagjionaguzan	— —	— —
— —	— —	— —	— —
jagjuen, jagjionon	jagjuezan, jagjionezan	jagjuben, jagjunen	jagjubezan, jagjunezan
najenjuan, najenjionan	najenjuan, najenjionazan	— —	— —
engjuan, engjionan	engjuan, engjionazan	engjuban, engjunan	engjubazan, engjuzan
jegjuan, jegjionan	jegjuan, jegjionazan	jegjuban, jegjunan	jegjubazan, jegjuzan
gajuejuan, gajuejionan	gajuejuan, gajuejionazan	— —	— —
— —	— —	— —	— —
jogjuen, jegjionon	jogjuen, jegjionezan	jogjuben, jegjunen	jogjubezan, jegjunezan

(7. ^a categoría: lo)	(7. ^a categoría: los)	(8. ^a categoría)	(9. ^a categoría)	(10. ^a categoría)	(11. ^a categoría)
jeuseer, jeutsenat	jeutseedaz, jeutsenadaz	— —	auto, aunat	— —	— —
deursek, deutsen	deursezak, deursezan	nok, non	— —	gairuzak, gairuzan	— —
jeutsek, jeutsen	jeutsezak, jeutsezan	najok, najon	au, auna	gajairuzak, gajairuzan	— —
jentseegu, jeutsenagu	jeutseeguz, jeutsenaguz	— —	augu, aunagu	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
jeutseek, jeutsene	jeutseezak, jeutseezan	najuek, najuen	abe, aunee	gajairubezak, gajairubezan	— —
najeutseen, najeutsenat	najeutseezan, najeutsenatan	— —	indudan, indunadan	— —	— —
eutseen, sunsenan	eutseezan, euntsenatan	— —	ninduban, nindunan	gindubazan, gindunazan	— —
jeutseen, jeutsenat	jeutseezan, jeutsenatan	nainduban, naindunan	induan, indunan	gaindubazan, gaindunazan	— —
gajeutseen, gajeutsenat	gajeutseezan, gajeutsenatan	— —	indugu, indunagan	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
jeutseen, jeutsenen	jeutseezan, jeutsenezan	naindubeen, naindunen	induben, indunen	gaindubeezan, gaindunezan	— —
jaikijueer, jaikijuenat	jaikijuedaz, jaikijuenadaz	— —	aiket, aikenat	— —	— —
daikijuek, daikijuen	daikijuezak, daikijuezan	naikiek, naiken	— —	gaikezak, gaikezan	— —
jakijuek, jakijuen	jakijuezak, jakijuezan	najaikek, najaiken	aike, aiken	gajaikezak, gajaikezan	— —
jaikijueegu, jaikijuenagu	jaikijueeguz, jaikijuenaguz	— —	aieku, aikenagu	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
jaikijueek, jaikijueene	jaikijueezak, jaikijueezan	najaikeek, najaikeean	aieku, aikene	gajaikeezak, gajaikeezan	— —
najeikijuek, najeikijuen	najecikijuezak, najecikijuezan	— —	ineikek, ineikenat	— —	— —
ineikijuek, ineikijuen	ineikijuezak, ineikijuezan	neikek, neiken	— —	gineikezak, gineikezan	— —
lajeikijuek, lajeikijuen	lajecikijuezak, lajecikijuezan	najeikek, najeiken	ineikke, ineikeen	gajeikezak, gajeikezan	— —
gajecikijuek, gajecikijuen	gajecikijuezak, gajecikijuezan	— —	ineikegu, ineikenagu	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
lajeikijueek, lajeikijueene	lajecikijueezak, lajecikijueezan	najeikeek, najeikeean	ineikee, ineikeen	gajeikeezak, gajeikeezan	— —
najeuskijuek, najeuskijuen	najeuskijuezak, najeuskijuezan	— —	induket, indukenat	— —	— —
euskijuek, euskijuen	euskijuezak, euskijuezan	nindukek, ninduken	— —	gindukezak, gindukezan	— —
lajeskijuek, lajeskijuen	lajeskijuezak, lajeskijuezan	naindukek, nainduken	induke, induken	gaindukezak, gaindukezan	— —
gajeskijuek, gajeskijuen	gajeskijuezak, gajeskijuezan	— —	indukegu, indukenagu	— —	— —
— —	— —	— —	— —	— —	— —
lajeskijueek, lajeskijueene	lajeskijueezak, lajeskijueezan	naindukeek, naindukeean	indukee, indukeean	gaindukeezak, gaindukeezan	— —

bagajeuntsek, bagajeuntsen — —	bagajeuntsezak, bagajeuntsezan — —	— — — —	baindugu, baidunagu — —	— — — —	— — — —
baljeutseek, balajeutsene	balajeutseezak, balajeutseezan	banaindubek, banainduben	baindube, baidune	bagaindubek, bagainduben	— — — —
yaroakoet, yaroakoenat daroakoek, daroakoen	yaroakoedaz, yaroakoenadaz daroakoezak, daroakoezan	— — naroak, naroan	aroar, aroanar — —	— — garoazak, garoazan	— — — —
yaroakoek, yaroakoen yaroakoegu, yaroakoenagu — —	yaroakoezak, yaroakoezan yaroakoezuz, yaroakoenezuz	nayaroak, nayaroan — —	aroa, aroan aroagu, aroanagu — —	gayaroazak, gayaroazan — — — —	— — — — — —
yaroakoek, yaroakoeen	yaroakoezak, yaroakoeezan	nayaroek, nayaroen	aroe, aroane	gayaroezak, gayaroeezan	— — — —
nayeroakoen, nayeroakoenan eroakoen, eroakoenan	nayeroakoezan, nayeroakoenezan eroakoezan, eroakoenezan	— — neroaan, neroanan	eroadan, eroanadan — —	— — geroazan, geroazan	— — — —
yeroakoen, yeroakoenan gayeroakoen, gayeroakoenan — —	yeroakoezan, yeroakoenezan gayeroakoezan, gayeroakoenezan	nayeroaan, nayeroanan — —	eroan, eroanan eroagan, eroanagan — —	gayeroaazabl gayeroanazan — — — —	— — — — — —
yeroakoen, yeroakoenen	yeroakoezan, yeroakoenezan	nayeroen, nayeroanen	eroen, eroanen	gayeroezan, gayeroanezan	— — — —
egijuek, egijuen bejegijuek, bejegijuen — —	egijuezak, egijuezan bejegijuezak, bejegijuezan	nagik, nagin najegik, najegin	— — agi, agin — —	gagizak, gagizan gajegizak, gajegizan — —	— — — — — —
bejegijueek, bejegijueene	bejegijueezak, bejegijueezan	najogijok, najogijen	agije, agine	gajegijezak, gajegijezan	— — — —
jagijueedan, jagijuenadan dagijueen, dagijuenan	jagijueedazan, jagijuenadazan dagijueezan, dagijuenazan	— — nagijan, naginan	agidau, aginadau — —	— — gagijazan, gaginazan	— — — —
jaginjueen, jagijuenan jagijueegun, jagijuenagun — —	jagijueezan, jagijuenazan jagijueeguzan, jagijuenaguzan	najagijan, najaginan — —	agijan, aginan agigun, aginagun — —	gajagijazan, gajaginazan — — — —	— — — — — —
dagijueeen, dagijuenen	jagijueeozan, jagijueenezan	najagijeen, najaginen	agijen, agineu	gajagijeezan, gajaginezan	— — — —
najengijueen, najengijuenan engijueen, engijuenan	najengijueezan, najengijuenazan engijueezan, engijuenazan	— — nengijau, nenginan	engidan, enginadan — —	— — gengijazan, genginazan	— — — —
jegijueen, jegijuenan gajengijueen, gajengijuenan — —	jegijueezan, jegijuenazan gajengijueezan, gajengijuenazan	najengijan, najenginan — —	engijan, enginan engigun, enginagun — —	gajengijazan, gajenginazan — — — —	— — — — — —
jegijueeen, jegijuenen	jegijueezan, jegijueenezan	najengijoen, najenginen	engijen, enginen	gajengijeezan, gajenginezan	— — — —

CUADRO VIII. Flexiones correspondientes al tratamiento familiar de la voz intransitiva del verbo bizcaino.

	(1.ª categoría)	(2.ª categoría)	(3.ª categoría)	(4.ª categoría)	(5.ª categoría)	(6.ª categ.)	(7.ª categoría)	
I. INDICATIVO.	1. Presente.	nok, non az, az dok, don gaituk, gaitun — — dituk, ditun	— — achar, acahtan jatak, jatan — — — — jatazak, jarazan	nacharat, nachatan — — jataa, jajaau gachataaz, gachataazan — — jataaz, jataazan	nachakok, nachakon achako, achakon jakok, jakon gachakozak, gachakozan — — jakozak, jakozan	— — achaku, achakun jakuk, jakun — — — — jakuzan, jakuzan	nachakeek, nachakecu achakee, achakeen jakeek, jakeen gachakeezak, gachakeezan — — jakeezak, jakeezan	
	2. Pretérito Imperfecto.	nintzuan, nintzonan intzan, intzanan zuan, zonan gintzuazan, gintzonazan — — zozan, zonazan	— — incharan, incharanan jataan, jatanan — — — — jataazan, jatanazan	ninchataan, ninchatanan — — jataan, jatanan ginchataazan, ginchataazan — — jataazan, jataanazan	ninchakuan, ninchakonon inchakon, inchakonon jakuan, jakonan ginchakuazan, ginchakonazan — — jakuazan, jakonazan	— — inchakun, inchakunon jakuban, jakunon — — — — jakubazan, jakunazan	— — — — — — — — — — — —	ninchakeian, ninchakeenan inchakeen, inchakeenan jakeian, jakeenan ginchakeiazan, ginchakeenazan — — jakeiazan, jakeenazan
II. POTENCIAL	12. Futuro presente	najajtekek, najaitenen aiteke, aiteken jaitekek, jaiteken gajajtekezak, gajajtekezan — — jaitekezak, jaitekezan	— — kiket, akikenat jakikedak, jakikedan — — — — jakikedazak, jakikedazan	nakikek, nakiken — — dakinek, dakiken gakikezak, gakekezan — — dakikezak, dakikezan	najakikijok, najakikijon akijijo, akikijon jakikijok, jakikijon gajakikijozak, gajakikijozan — — jakikijozak, jakikijozan	— — akikegu, akikegun jakikeguk, jakikegun — — — — jakikeguzak, jakikeguzan	— — — — — — — — — — — —	najakikijuek, najakikijuen akikijuek, akikijuen jakikijuek, jakikijuen gajakikijuezak, gajakikijuezan — — jakikijuezak, jakikijuezan
	14. Pasado próximo	naintekek, nainteken einteke, einteken laitekek, laiteken gaintekezak, gaintekezan — — laitekezak, laitekezan	— — einkiket, einkikedan lajeikikiadak, lajeikikedan — — — — lajeikikiadazak, lajeikikedazan	neinkikiak, neinkikian — — einkikiak, einkikian geinkikiazak, geinkikiazan — — einkikiazak, einkikiazan	najeinkikijok, najeinkikijon einkikijok, einkikijon lajeikikijok, lajeikikijon gajeinkikijozak, gajeinkikijozan — — lajeikikijozak, lajeikikijozan	— — einkikegu, einkikegun lajeikikeguk, lajeikikegun — — — — lajeikikeguzak, lajeikikeguzan	— — — — — — — — — — — —	najeinkikijuek, najeinkikijuen einkikijuek, einkikijuen lajeikikijuek, lajeikikijuen gajeinkikijuezak, gajeinkikijuezan — — lajeikikijuezak, lajeikikijuezan
IV. CON-DICIONAL	19. Pasado próximo.	nintzatekek, nintzateken intzateko, inzateken litzatekek, litzateken gintzatekezak, gintzatekezan — — litzatekezak, litzatekezan	— — inchaker, inchakedan litzakedak, litzakedan — — — — litzakedazak, litzakodazan	ninchakek, ninchikien — — litzakek, litzaken gintchakezak, ginchakezan — — litzakezak, litzakezan	ninchakijok, ninchakijon inchakijjo, inchakijon litzakijok, litzakijon ginchakijozak, ginchakijozan — — litzakijozak, litzakijozan	— — inchakegu, inchakegun litzakeguk, litzakegun — — — — litzakeguzak, litzakeguzan	ninchakijuek, ninchakijuen inchakijue, inchakijuen litzakijuek, litzakijuen gintzakijuezak, gintzakijuezan — — litzakijuezak, litzakijuezan	

V. SUPOSITIVO DEL CONDICIONAL	23. Presente	bainrz, baintzon — — bagintzozak, bagintzozan — — balitzozak, balitzozan	bainchar, bainchadan bainchake, bainchaken — — balitzadazak, balitzadazan	— — — — baginchazak, baginchazan — — balitzazak, balitzasan	bainchako, bainchakon — — baginchakozak, baginchakozan — — balitzakozak, balitzakozan	bainchaku, bainchakun — — — — balitzakuzak, balitzakuzan	— — — — — — — —	bainchake, bainchaken — — bagiochakezak, baginchakezan — — balitzakezak, balitzakezan
VII. CONSUETUDINARIO.	30. Presente.	nayoak, nayoan oa, oan yoak, yoan gayoezak, gayoazan — — yoazak, yoazan	— — oat, oanar yoatak, yoatan — — yoatazak, yoatazan	noatar, noatan — — yoataa, yoatan goataaz, goatazan — — yoataaz, yoatazan	nayoakok, nayoakon oako, oakon yoakok, yoakon gayoakozak, gayoakozan — — yoakozak, yoakozan	— — oaku, oakun yoaku, yoakun — — yoakuzak, yoakuzan	— — — — — — — — — —	nayoakek, nayoaken oake, oaken yoakek, yoaken yoakek, yoaken — — yoakezak, yoakezan
	31. Pasado.	ninyoan, ninyoanan inyoan, inyoanan yoiaan, yoianan ginyoazak, ginyoazan — — yoiaazan, yoianazan	— — inyoatan, inyoatanan yoataan, yoatanan — — yoataazan, yoatanazan	ninyoataan, ninyoatanan — — inyoataan, inyoatanan ginyoataazan, ginyoatanazan — — inyoatazan, inyoatanazan	ninyoakoan, ninyoakonon inyoakoan, inyoakonon yoakoan, yoakonon ginyoakoazan, ginyoakonazan — — yoakoazan, yoakonazan	— — inyoakun, inyoakunan yoakuan, yoakunan — — yoakuazan, yoakunazan	— — — — — — — — — —	ninyoakean, ninyoakenan inyoaken, inyoakenan yoakean, yoakenan ginyoakeazan, ginyoakenazan — — yoakeazan, yoakenazan
VIII. IMPERAT.	32. Presente	adi, adi bejedik, bejedia — — bejeitezak, bejeitezan	akit, akidan bejekidak, bejekidan — — bejekidazak, bejekidazan	— — bekik, bekin — — bekizak, bekizan	akijo, akijon bejekijok, bejekijon — — bejekijozak, bejekijozan	akigu, akigun bejekiguk, bejekigun — — bejekiguzak, bejekiguzan	— — — — — — — —	akijue, akijuen bejekijuek, bejekijuen — — bejekijuezak, bejekijuezan
IX. SUBJUNTIVO	34. Presente.	najadin, najadinan adin, adinan jadin, jadinan gajairezan, gajaitenazan — — jaitezan, jaitenazan	— — akidan, akidanan jakidan, jakidanan — — jakidizan, jakidanazan	nakijan, nakinan — — dakijan, dakinan gakijazan, gakinazan — — dakijazan, dakinazan	najakijuan, najakijonan akijon, akijonan jakijuan, jakijonan gajakijuzan, gajakijonazan — — jakijuzan, jakijonazan	— — akigun, akigunan jakiguban, jakigunan — — jakigubazan, jakigunazan	— — — — — — — — — —	najakijueen, najakijuenan akijuen, akijuenan jakijueen, jakijuenan gijakijueezan, gajakijuenazan — — jakijueezan, jakijuenazan
	35. Pasado.	najendin, najendinan endin, endinan jedín, jedinan gajintiazan, gajinte nazan — — jitiazan, jitenazan	— — enkidan, enkidanan jekidan, jekidanan — — jekidazan, jekidanazan	nenkijan, nenkinan — — enkijan, enkinan genkijazan, genkinazan — — enkijazan, enkinazan	najenkijuan, najenkijonan enkijon, enkijonan jekijuzan, jekijonazan gajenkijuzan, gajenkijonazan — — jegijuzan, jegijonazan	— — enkigun, enkigunan jekiguban, jekigunan — — jekigubazan, jekigunazan	— — — — — — — — — —	najenkijueen, najenkijuenan enkijuen, enkijuenan jekijueen, jekijuenan gajenkijueezan, gajenkijuenazan — — jekijueezan, jekijuenazan

